

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Privatinės teisės katedra

Vytenio Mincės
V kurso, darbo teisės
studijų šakos studento

Magistro darbas

Nelaimingi atsitikimai darbe: teorija, praktika, problemos

Darbo Vadovas: Lekt. Arūnas Šuminas

Recenzentas: Lekt. dr. Nerijus Kasiliauskas

Vilnius

2017

Turinys

Ižanga	2
1. Nelaimingų atsitikimų darbe samprata	5
1.1 Nelaimingų atsitikimų darbe samprata, problemos.....	5
1.2. Nelaimingų atsitikimų darbe sampratos istorinė raida	13
2. Nelaimingų atsitikimų darbe rūšys	19
2.1. Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacija.....	19
2.2. Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos reikšmė	26
2.2.1. Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos reikšmė susijusi su statistika.....	26
2.2.2. Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos reikšmė susijusi su tyrimu	27
2.2.3. Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos reikšmė susijusi su kompensacijomis	30
3. Nelaimingų atsitikimų darbe pripažinimas draudžiamaisiais įvykiais	34
3.1. Nelaimingų atsitikimų darbe pripažinimo draudžiamuoju įvykiu reikšmė	34
3.2. Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimas	36
3.2.1. Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo tikslai, tiriantys subjektai	36
3.2.2. Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo rezultatų įforminimas bei apskundimo tvarka	40
3.3. Sprendimo dėl nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimo draudžiamuoju įvykiu priėmimas	44
3.3.1. Nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimo draudžiamuoju įvykiu sąlygos	45
3.3.2. Nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimo draudžiamuoju įvykiu išimtys	47
Išvados	52
Šaltinių sąrašas	53
Santrauka	61
Summary	62

Ižanga

Temos aktualumas. Nelaimingi atsitikimai darbe, priklausomai nuo jų sunkumo, visad yra siejami su skaudžiais ar tam tikrais atvejais - itin skausmingais padariniais nukentėjusiajam, taip pat ir jo šeimos nariams. Valstybinės darbo inspekcijos (toliau – VDI) duomenimis, nelaimingų atsitikimų darbe skaičius Lietuvoje didėja, o pagal mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe skaičių tenkantį šimtui tūkstančių gyventojų Lietuva pirmauja Europos Sąjungoje. Kaip teigiama Europos Komisijos 2014-2020 m. ES darbuotojų saugos ir sveikatos strateginėje programoje, darbuotojų sveikatos užtikrinimas turi tiesioginį ir išmatuojamą teigiamą poveikį našumui ir padeda gerinti socialinės apsaugos sistemų tvarumą.¹ Taip pat pažymima, kad socialinės apsaugos išlaidos susijusios su nelaimingais atsitikimais yra nepriimtinaai didelės. Taigi, nagrinėjama tema laikytina itin aktualia, kadangi nustačius, kiek tai yra įmanoma, tinkamas ir efektyvias nelaimingų atsitikimų darbe prevencijos priemones bei tobulinant nelaimingų atsitikimų darbe teisinį reguliavimą, šalinant galimas spragas bei kaip įmanoma tikslingiau sureguliuojant probleminius aspektus, yra ne tik saugomas vienas svarbiausių teisinių gėrių – žmogaus sveikata, tačiau tuo pačiu yra prisidedama prie valstybės ekonominio ir socialinio gyvenimo gerovės.

Darbo tikslas. Pagrindinis darbo tikslas – išanalizuoti nelaimingų atsitikimų darbe teisinį reguliavimą, tiek identifikuojant teorines ir praktines nelaimingų atsitikimų darbe problemas, tiek išryškinant gerąją praktiką.

Minėtam tikslui pasiekti darbe keliami šie uždaviniai:

- a) atskleisti nelaimingo atsitikimo darbe sampratą, jos specifiškumą bei jos raidą;
- b) atskleisti nelaimingo atsitikimo pakeliui į darbą ar iš darbo sąvokos apimties problematiką;
- c) išanalizuoti nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijas bei nustatyti kuo atskiros klasifikacijos yra reikšmingos;
- d) atskleisti nelaimingo atsitikimo darbe tyrimo ryšį ir jo svarbą nelaimingų atsitikimų darbe pripažinimui draudžiamaisiais įvykiais;
- e) išanalizuoti nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimo draudžiamuoju įvykiu problemas ir gerąją praktiką;

---

¹ Europos Komisijos 2014-2020 m. ES darbuotojų saugos ir sveikatos strateginė programa. Briuselis, 2014 06 06 COM(2014) 332

f) atskirais aspektais palyginti Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybių – Prancūzijos Respublikos ir Australijos Sandraugos teisinį reguliavimą nelaimingų atsitikimų darbe kontekste.

Tyrimo objektas. Didžiausias dėmesys darbe bus skiriamas problemų, susijusių su nelaimingo atsitikimo darbe samprata, rūšimis bei pripažinimo draudžiamuoju įvykiu identifikavimui. Atskirais aspektais lyginamas Lietuvos Respublikos ir Prancūzijos Respublikos bei Australijos Sandraugos reguliavimas. Prancūzijos Respublika pasirinkta kaip viena seniausių Europos Sąjungos valstybių, o Australijos Sandrauga – kaip nepriklausanti Europos Sąjungai bendrosios teisės tradicijos valstybė. Nelaimingo atsitikimo darbe tyrimas darbe bus aptartas kaip būtinas pirmasis etapas, siekiant nelaimingą atsitikimą darbe pripažinti draudžiamuoju įvykiu.

Tyrimo metodai. Išsamiam mokslinio tiriamojo darbo temos atskleidimui bus naudojami istorinis, sisteminis, įstatymo leidėjo ketinimų (teleologinis), statistinis, loginis bei lingvistinis metodai, taip pat lyginamasis tyrimo metodas. Istorinis tyrimo metodas darbe pasireikš atskleidžiant nelaimingus atsitikimus darbe reglamentuojančių teisės aktų raidą, identifikuojant tikslingiausią tam tikrų aspektų šioje srityje reguliavimą. Sisteminis tyrimo metodas darbe bus naudojamas tiek analizuojant teisės aktų, reglamentuojančių nelaimingus atsitikimus darbe, tarpusavio ryšį, tiek tam tikro konkretaus teisės akto normų tarpusavio ryšį. Lyginamojo metodo pagalba tam tikrais atskirais aspektais bus palygintas Lietuvos Respublikos, Prancūzijos Respublikos ir Australijos Sandraugos reguliavimas. Nors pastarosios dvi jurisdikcijos nenagrinėjamos itin detalai, lyginamasis tyrimo metodas darbe naudojamas atskleisti jurisdikcijų skirtingumus ir panašumus tam tikrais konkrečiais klausimais, tokiu būdu tam tikra apimtimi įgyvendinant darbe keliamą tikslą, identifikuojant nelaimingų atsitikimų darbe reguliavimo problemas ar gerąją praktiką Lietuvoje. Statistinio tyrimo metodo pagalba darbe bus analizuojamos ir vertinamos nelaimingų atsitikimų darbe skaičiaus kitimo tendencijos tiek Lietuvoje, tiek ir kitose Europos Sąjungos valstybėse. Įstatymų leidėjo ketinimų (teleologinis) metodas pasireikš aiškinant tikruosius įstatymų ar poįstatyminių aktų normų keitimo tikslus. Darbe bus nurodomos konkrečios priežastys, kodėl buvo pasirinktas vienas ar kitas reguliavimas, analizuojamas priešasčių tikslingumas. Lingvistinis ir loginis metodai bus pasitelkiami aiškinant teisės normų turinį bei darant išvadas, apibendrinimus.

Darbo originalumas. Per paskutinius penkerius metus mokslinių tyrimų, atliktų nelaimingų atsitikimų darbe tema, nėra daug. Skaistės Miliauskaitės darbe buvo nagrinėjamas darbuotojo sveikatai padarytos žalos kompensavimo mechanizmas, Ramūno Rakausko darbe analizuotas nelaimingo atsitikimo darbe tyrimas. Šiame darbe bus itin

išsamiai aptartos nelaimingų atsitikimų darbe rūšys, analizuojami nelaimingo atsitikimo darbe tyrimo ryšys bei svarba nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimui draudžiamuoju įvykiu, taip pat darbas iš kitų išsiskirs tuo, kad atskirais aspektais bus lyginamas Lietuvos Respublikos, Prancūzijos Respublikos ir Australijos Sandraugos reguliavimas.

Svarbiausi šaltiniai. Atsižvelgiant į darbo tikslą, uždavinius ir metodus, svarbiausiais darbo šaltiniais laikytini Lietuvos Respublikos ir jau minėtų užsienio valstybių teisės aktai. Atskleidžiant ir identifikuojant praktikoje kylančias problemas, darbui taip pat didelę reikšmę turėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išaiškinimai. Rengiant mokslinį tiriamąjį darbą taip pat buvo pasiremta Lietuvos ir užsienio valstybių darbo teisės ir socialinės apsaugos teisės doktrinų atstovų (D. Pieters, D. Walters) publikacijomis.

1. Nelaimingų atsitikimų darbe samprata

1.1 Nelaimingų atsitikimų darbe samprata, problemos

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje², 48 straipsnyje, yra įtvirtinta kiekvieno žmogaus teisė turėti tinkamas, saugias ir sveikas darbo sąlygas. Įgyvendinant šią konstitucinę nuostatą Lietuvoje yra eilė įstatymų bei poįstatyminių aktų, apibrėžiančių kas yra darbo sauga, kokie yra reikalavimai tiek darbuotojui, tiek darbdaviui siekiant maksimalaus saugių darbo sąlygų užtikrinimo, kokios darbo sąlygos yra laikomos kenksmingomis, kokių veiksmų būtina imtis įvykus nelaimingam atsitikimui darbe bei kas įeina į nelaimingo atsitikimo darbe apibrėžtį.

Nelaimingo atsitikimo darbe sąvoka yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme³ (toliau – Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas) kurio 2 straipsnio 21 dalis nurodo, kad nelaimingas atsitikimas darbe – įvykis darbe, įskaitant eismo įvykį, atliekant darbo funkcijas ar būnant darbo vietoje, dėl kurio darbuotojas patiria žalą sveikatai ir netenka darbingumo nors vienai dienai arba dėl kurio darbuotojas miršta, nustatyta tvarka iširtas ir pripažintas nelaimingu atsitikimu darbe. Akivaizdu, kad nelaimingo atsitikimo darbe sąvoka yra kur kas specifiškesnė nei buitinio nelaimingo atsitikimo, kuris paprastai yra siejamas su bet koku staiga įvykusi sveikatos sutrikdymu, o iš pateiktos nelaimingo atsitikimo darbe definicijos akivaizdu, kad įvykio pripažinimui nelaimingu atsitikimu darbe vien tik sveikatos sutrikdymo nepakanka. Tam, kad tam tikrą įvykį būtų galima laikyti nelaimingu atsitikimu darbe Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo prasme, jis turi atitikti šias sąlygas: a) įvykis turi būti darbe arba atliekant darbo funkcijas b) turi būti padaryta žala darbuotojo sveikatai, to pasekmė – netenkamas darbingumas nors vienai dienai arba darbuotojo mirtis c) toks įvykis turi būti iširtas bei pripažintas nelaimingu atsitikimu darbe. Detalizuojant pirmąją sąlygą, galima paminėti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimą⁴ kuriame nustatyta, kad darbuotojo patirta žala laikytina susijusia su darbu kai ji padaroma 1) organizacijos teritorijoje (darbo vietoje arba atliekant darbinės pareigas ne darbo vietoje); 2) ne organizacijos teritorijoje, bet vykdant darbinės pareigas, jeigu ir ten darbdavys privalėjo sudaryti saugias ir sveikas darbo sąlygas; 3) kitais nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir apskaitos nuostatų nurodytais

² Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014

³ Valstybės žinios, 2003, Nr. 70-3170

⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 1997 m. sausio 16 d. nutarimas Nr. 2 „Dėl įstatymų taikymo teismų praktikoje, nagrinėjant civilines bylas dėl atlyginimo žalos, padarytos asmenį sužalojus, kitaip pakenkus jo sveikatai arba atėmus gyvybę

atvejais. Nors nuo šio nutarimo priėmimo ne kartą keitėsi nelaimingo atsitikimo darbe suvokimas bei apibrėžtys įvairiuose įstatymuose, tačiau iš esmės toks išaiškinimas laikytinas tikslingu. Kalbant apie aktualiose teisės aktų redakcijose įtvirtintas nelaimingo atsitikimo darbe sąvokas, pažymėtinas Europos Sąjungos (toliau – ES) Komisijos Reglamentas Nr. 349/2011⁵ (toliau – Komisijos reglamentas) kuris buvo svarbiausias veiksnys kuriant aktualioje Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo redakcijoje įvirtintą nelaimingo atsitikimo darbe apibrėžtį. Įstatymo derinimo procesas plačiau bus aptartas nagrinėjant nelaimingų atsitikimų darbe sampratos istorinę raidą. Toliau analizuojant nelaimingo atsitikimo darbe sąvokos požymius, galima būtų paminėti, kad dabartinėje teismų praktikoje einama ta linkme, kad įvykiui pripažinti nelaimingu atsitikimu darbe nėra būtina tai, kad padaryta žala sveikatai būtų tiesiogiai susijusi su darbdavio nustatytais darbo sąlygomis, tai reiškia, kad nelaimingas atsitikimas darbe nebūtinai turi būti įtakotas darbdavio saugos ir sveikatos norminių aktų pažeidimo. Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) vienoje nutarčių išaiškino, kad nelaimingiems atsitikimams darbe priskiriami nelaimingi atsitikimai, įvykę darbo metu, t. y. vykdant konkrečias darbo funkcijas, numatytas darbo sutartyje arba fiziškai būnant darbe. Tęsdamas argumentaciją, LVAT raiščių patempimą pripažino nelaimingu atsitikimu darbe bei nurodė, kad aplinkybė, kad gautos traumos priežastis nėra konkrečiai nustatyta ir, tikėtina, nėra tiesiogiai susijusi su darbdavio sudarytomis darbo sąlygomis, nepaneigia šios išvados⁶. Trečioji sąlyga, kurioje kalbama apie įvykio ištyrimą, yra lemianti tam tikro įvykio kvalifikavimo kaip nelaimingo atsitikimo darbe aplinkybė. Įvykis, kuris atitinka anksčiau minėtas dvi sąlygas, tačiau dar nėra iširtas yra laikytinas Įvykiu darbe, dėl kurio darbuotojas patiria žalą sveikatai.⁷ Analogiškai vertinamas yra ir įvykis, kuris buvo iširtas teisės aktų nustatyta tarka, tačiau dėl tam tikrų priežasčių nebuvo pripažintas nelaimingu atsitikimu. Pažymėtina kad minėtame įstatyme taip pat yra įtvirtintas ir atvejis, kai dėl su darbu susijusio įvykio darbuotojas nepatiria žalos sveikatai arba ją patyręs nepraranda darbingumo – incidentas. Taigi, apibendrinant darytina išvada, kad tik esant visų minėtų sąlygų sutapčiai, tam tikras įvykis gali būti kvalifikuojamas kaip nelaimingas atsitikimas darbe, o nesant bent vienos iš minėtų sąlygų, tokia situacija būtų kvalifikuotina kaip įvykis darbe dėl kurio darbuotojas patiria žalą sveikatai arba incidentas.

---

⁵ 2011 m. balandžio 11 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 349/2011, kuriuo įgyvendinamos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1338/2008 dėl Bendrijos statistikos apie visuomenės sveikatą ir sveikatą bei saugą darbe nuostatos dėl nelaimingų atsitikimų darbe statistikos.

⁶ Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas 2016 sausio 5d. nutartis administracinėje byloje AB „Orlen Lietuva“ v. Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos bei A. K. Nr. eA-101-552/2016.

⁷ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 70-3170.

Dabartinė nelaimingo atsitikimo sąvoka įtvirtinta Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme yra struktūriškai analogiška palyginus su sąvoka, kuri J. Tartilo nuomone būtų nepriekaištinga. Anot J. Tartilo, nelaimingas atsitikimas darbe turėtų būti apibrėžtas kaip ūmus darbuotojo sveikatos pagadinimas dėl trumpalaikio pavojingo, kenksmingo darbo aplinkos poveikio arba neatsargumo, dėl kurio darbuotojas netenka darbingumo nors vienai dienai arba net miršta bei ištirtas laikantis teisės aktų reikalavimų.⁸ Struktūriškai minėtos sąvokos panašios – abejose akcentuojamas darbingumo netekimas nors vienai dienai bei įvykio ištyrimas. Tačiau galima teigti, kad J. Tartilo pasiūlyta sąvoka vis dėl to yra ydinga. Sąvokoje minimas ūmus sveikatos pagadinimas dėl trumpalaikio kenksmingo darbo aplinkos poveikio. Toks apibrėžimas sunkiai leidžia atskirti nelaimingą atsitikimą nuo profesinės ligos, kuri Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme⁹ apibrėžta kaip ūmus ar lėtinis darbuotojo sveikatos sutrikimas, kurį sukėlė vienas ar daugiau kenksmingų ir (ar) pavojingų darbo aplinkos veiksnių, nustatyta tvarka pripažintas profesine liga. Taigi, netapatinant profesinės ligos su nelaimingu atsitikimu, akivaizdu kad yra reikalingas ir šių sąvokų skirtingumas. Darbo autoriaus nuomone, J. Tartilo pasiūlyta sąvoka ydinga galėtų būti laikoma ir dėl to, kad nelaimingas atsitikimas darbe ne visada siejamas su ūmiu (staigiu ir stipriu) sveikatos pagadinimu. Minėto įstatymo 42 straipsnio 1 punkte¹⁰ kaip viena nelaimingo atsitikimų darbe rūšių yra nurodyti lengvi nelaimingi atsitikimai darbe. Akivaizdu, kad jie siejami su nežymiu sveikatos sutrikdymu, todėl nelaimingus atsitikimus apibrėžti vien tik kaip ūmius sveikatos pagadinimus atsirandančius dėl tam tikrų veiksnių, būtų netikslinga.

Nelaimingo atsitikimo darbe sąvoka taip pat yra įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme¹¹ (toliau - Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas). Čia nelaimingas atsitikimas apibrėžtas kaip įvykis darbe (tarnyboje), įskaitant eismo įvykį, atliekant darbo (tarnybos) funkcijas ar būnant darbo vietoje (papildomų, specialių pertraukų ar pertraukų pailsėti ir pavalgyti metu, kai darbuotojas yra darbo vietoje, įmonės patalpose ar jos teritorijoje), dėl kurio darbuotojas patiria žalą sveikatai ir netenka darbingumo nors vienai dienai arba dėl kurio darbuotojas miršta, nustatyta tvarka ištirtas ir pripažintas nelaimingu atsitikimu darbe. Nelaimingu atsitikimu darbe taip pat pripažįstamas su pareigūno tarnybinių pareigų atlikimu susijęs įvykis, kurio metu pareigūnas patiria rizikos veiksnio (cheminio, fizikinio, biologinio, fizinio arba ergonominio) ar kelių veiksnių

---

⁸ TARTILAS, J. Darbų saugos teisiniai aktai kritiniu aspektu. *Jurisprudencija*. 2008 8(110); 13-17. P. 14

⁹ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 70-3170.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Valstybės žinios, 1999-12-29, Nr. 110-3207.

poveikį, kurio padarinys yra pareigūno mirtis ar sveikatos sutrikdymas. Akivaizdu, kad tokia sąvoka yra kiek platesnė, nei įtvirtinta Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme. Pirmiausia, įstatyme kalbama ne tik apie įvykį darbe, tačiau ir įvykį tarnyboje, kai pareigūnas patiria tam tikrų veiksmų poveikį ir jų sukeltas įvykis yra laikomas susijusiu su pareigų atlikimu. Tokį įstatymo pakeitimą, kaip nurodoma šio įstatymo pakeitimo projekto aiškinamajame rašte¹² lėmė Lietuvos Respublikos tarnybos kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto pakeitimo įstatyme numatytas kursantų (t. y. asmenų, kurie mokosi pataisos pareigūnų švietimo įstaigoje pagal profesinio mokymo programas) draudimas nelaimingų atsitikimų draudimu valstybės lėšomis. Aptariamoje nelaimingo atsitikimo darbe apibrėžtyje taip pat minima ir situacija, kai įvykis pripažįstamas nelaimingu atsitikimu darbe kai jis įvyksta papildomų, specialių pertraukų ar pertraukų pailsėti ir pavalgyti metu, kai darbuotojas yra darbo vietoje, įmonės patalpose ar jos teritorijoje. Tokia definicija suponuoja išvadą, kad esant situacijai kai darbuotojas patiria tam tikrą žalą ir praranda darbingumą, pavyzdžiui, pietų pertraukos metu, tačiau tuo metu nėra darbo vietoje ar jos teritorijoje, toks įvykis nebūtų laikomas nelaimingu atsitikimu darbe. Tokiam įstatymo leidėjo nustatytam reguliavimui būtų galima pritarti, kadangi darbuotojas tam tikrų pertraukų metu savo noru kažkur keliaudamas nėra darbdavio dispozicijoje, taigi darbdavys negali prisiimti rizikos už darbuotojo patirtą žalą tuo metu. Tačiau, esant minėtai situacijai, toks įvykis, pagal dabartinį reguliavimą būtų kvalifikuojamas kaip nelaimingas atsitikimas pakeliui į darbą. T. Davulis siūlytame įstatymo projekte¹³ ragino atsisakyti tokio reguliavimo, teigdamas, kad šiuo metu nelaimingo atsitikimo pakeliui į darbą ir iš darbo sąvoka yra per plati. Minėtame įstatymo projekte nelaimingas atsitikimas pakeliui į darbą buvo apibrėžtas kaip įvykis, įskaitant eismo įvykį, darbuotojui vykstant į darbą ar iš darbo darbuotojo darbo dienomis kelyje tarp darbo vietos ir gyvenamosios vietos ar kitos darbovietės, kai vykstama organizuotai darbdavio transportu. Manytina, kad toks pasiūlytas reguliavimas būtų tikslingesnis bei labiau atspindėtų darbuotojo bei darbdavio interesų pusiausvyrą, kadangi būtų siejamas su darbdavio organizuojamu transportu, taigi logiška, kad ir iš to kylančia darbdavio rizika, o dabartinis reguliavimas nustato pareigą darbdaviui prisiimti riziką už darbuotojo patirtą

---

¹² Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 16 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo Nr. VII-1509 2, 3, 4 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/6b83464152e211e5a4ad9dd3e7d17706>>

¹³ Lietuvos Respublikos Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo Nr. VIII-1509 pakeitimo įstatymo projektas Nr. 15-5456(2) [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/1b27d190053811e5a0edd66091ee4d78?jfwid=-wd7z7qwg7>>

žalą ir tuomet, kai pastarasis realiai nėra darbdavio dispozicijoje. Tačiau, nepaisant siūlytos sąvokos tikslingumo, iš Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme pateiktos definicijos akivaizdu, kad minėtas projektas nebuvo įgyvendintas.

Pažymėtina, kad minėti įstatymai nėra vieninteliai, kurie turi įtakos nelaimingo atsitikimo darbe sampratai, kadangi dar viena nelaimingo atsitikimo darbe definicija yra įtvirtinta ir Lietuvos Respublikos žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinajame įstatyme,¹⁴ (toliau - Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinasis įstatymas) kuriame nustatyta, kad nelaimingas atsitikimas yra ūmus darbuotojo sveikatos pakenkimas dėl trumpalaikio darbo aplinkos pavojingo, kenksmingo veiksnio (veiksnių) poveikio, kai darbuotojas netenka darbiningumo nors vienai dienai arba dėl to miršta. Toks apibrėžimas, manytina, yra laikytinas netikslingiausiu iš šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose nustatytų nelaimingo atsitikimo darbe apibrėžimų. Tokia definicija yra vienintelė kurioje nekalbama apie nelaimingo atsitikimo tyrimą bei pripažinimą nelaimingu atsitikimu darbe. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šis apibrėžimas yra gan artimas jau minėtam J. Tartilo pasiūlytam nelaimingo atsitikimo darbe apibrėžimui, kurį pats J. Tartilas savo moksliniame darbe¹⁵ vadina nepriekaištingu. Kaip jau buvo minėta, toks apibrėžimas yra sunkiai skirtinas nuo profesinės ligos bei ne kiekvienas nelaimingas atsitikimas darbe yra ūmus (staigus ir smarkus) sveikatos pablogėjimas, kadangi Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme numatyti ir lengvi nelaimingi atsitikimai darbe. Nors šis įstatymas yra taikomas tik žalai dėl nelaimingų atsitikimų darbe, įvykusių iki 1999 m. gruodžio 31 d. atlyginti, tačiau jis vis dar yra aktualus bei galiojantis, todėl jame pateiktas nelaimingo atsitikimo darbe apibrėžimas taip pat formuoja supratimą apie šį reiškinį. Išanalizavus aptartą teisinį reguliavimą, galima daryti išvadą, kad nelaimingų atsitikimų darbe sampratai Lietuvoje trūksta teisinio apibrėžtumo, kadangi šiuo metu skirtinguose teisės aktuose yra pateikiamos skirtingos šio reiškinio definicijos ir vieno įstatymo prasme tam tikras įvykis būtų laikytinas nelaimingu atsitikimu, o į kito įstatymo nustatytą apibrėžtį tas pats įvykis galėtų ir neįeiti.

Kaip jau buvo minėta, Lietuvos Respublikos teisės aktai numato, kad nelaimingi atsitikimai darbe nėra vien tie įvykiai kurie nutinka pačioje darbovietėje arba darbo metu. Lietuvos teisinis reguliavimas pripažįsta ir nelaimingus atsitikimus pakeliui į darbą bei iš darbo. Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme¹⁶ tokiais laikytini įvykiai, įskaitant eismo įvykius, darbuotojui vykstant į darbą ar iš darbo darbuotojo darbo dienomis kelyje tarp

¹⁴ Valstybės žinios, 1997-07-16, Nr. 67-1656

¹⁵ TARTILAS, J. Darbų saugos teisiniai aktai kritiniu aspektu. Jurisprudencija. 2008 8(110); 13-17. P. 14

¹⁶ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 70-3170

darbo vietos ir: 1) gyvenamosios vietos; 2) vietos ne įmonės teritorijoje, kurioje darbuotojas gali būti pertraukos pailsėti ir pavalgyti metu; 3) ne darbovietėje esančios vietos, kurioje darbuotojui išmokamas darbo užmokestis; 4) kitos darbovietės, šiuo atveju nelaimingą atsitikimą pakeliui į darbą tiria darbdavio, pas kurį vykstama, sudaryta komisija. Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme numatyta praktiškai analogiška šio reiškinio sąvoka, papildomai nustatant, kad tai ne tik darbe bet ir tarnyboje galintis įvykti reiškinys bei išbraukiant nuostatą apie nelaimingo atsitikimo pakeliui iš darbo ar į darbą tyrimą kurį vykdo darbdavio sudaryta komisija. 2017 m. liepos 1d. įsigaliojus šio įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymui¹⁷ aptariamų įstatymų nuostatos ir šioje vietoje bus visiškai identiškos. Taigi, galime daryti išvadą, kad nelaimingų atsitikimų pakeliui iš darbo ir į darbą teisinis reguliavimas yra aiškesnis, vienodesnis bei labiau atitinkantis teisinio apibrėžtumo principą, nei kad nelaimingų atsitikimų darbe reguliavimas minėtuose įstatymuose.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad toks teisinis reguliavimas ne visiškai sutampa su jau minėto ES Komisijos reglamento nuostatomis. Reglamente¹⁸ yra nustatyta tik nelaimingų atsitikimų darbe sąvoka: pavienis įvykis darbo metu, dėl kurio patiriama fizinė ar psichinė žala. Darbo metu – vykdant profesinę veiklą arba būnant darbe. Nelaimingiems atsitikimams darbe priskiriami eismo įvykiai darbo metu, tačiau neįtraukiami eismo įvykiai pakeliui į darbą arba iš jo. Taigi, Lietuva yra pasirinkusi platesnį teisinį reguliavimą, lyginant su tuo, kuris nurodytas reglamente. Darbo autoriaus nuomone, toks pasirinktas nelaimingų atsitikimų darbe sampratos ir žalos kompensavimo modelis yra tikslingas, kadangi darbuotojas keliaudamas į darbą arba iš darbo nėra darbdavio dispozicijoje, jis pats renkasi koku transportu ir koku maršrutu vykti į darbą, pats pasirenka išvykimo į darbą laiką, nors jo galutinis tikslas ir yra darbovietė arba darbo vieta. Šiuo aspektu galima būti pritarti Prof. T. Davulio siūlytai pozicijai, kad tam tikro įvykio kvalifikavimo kaip nelaimingo atsitikimo pakeliui iš darbo ar į darbą būtinoji sąlyga yra darbdavio organizuojamas transportas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad įvykus nelaimingam atsitikimui pakeliui į darbą ar iš darbą dėl kurio darbuotojas praranda darbingumą nors vienai dienai, pastarasis gali gauti kompensaciją už darbingumo praradimą bendrąja tvarka, tokia pačia kaip ir pavyzdžiui ligos atveju t. y. Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės

---

¹⁷ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo Nr. IX-1672 1, 2, 3, 9, 10, 12, 13, 16, 21, 22, 25, 26, 27, 29, 31, 33, 34, 35, 44 straipsnių, V skyriaus ir priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo V-1 skyriumi įstatymas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. sausio 21 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a6086b807e7211e6b969d7ae07280e89>

¹⁸ 2011 m. balandžio 11 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 349/2011, kuriuo įgyvendinamos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1338/2008 dėl Bendrijos statistikos apie visuomenės sveikatą ir sveikatą bei saugą darbe nuostatos dėl nelaimingų atsitikimų darbe statistikos.

socialinio draudimo įstatymo¹⁹ (toliau – Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas) nustatyta tvarka. Taigi, manytina, kad tikslingiausia būtų nustatyti tokį teisinį reguliavimą kuris kompensuotų darbuotojo patirtą žalą keliaujant į darbą bendra tvarka, išskyrus atvejus kai į darbą keliaujama darbdavio organizuojamu transportu, t. y. susiejant nelaimingą atsitikimą pakeliui į darbą ar iš darbo su darbuotojo turėjimu darbdavio dispozicijoje.

Australijoje nelaimingo atsitikimo apibrėžimą galima rasti Australijos Grįžimo į darbą įstatyme,²⁰ (toliau – Grįžimo į darbą įstatymas) kuriame numatyta, kad tai yra darbuotojo patirtas sužalojimas kylantis iš darbo santykių. Pažymėtina, kad Grįžimo į darbą įstatymo pagrindiniai tikslai yra: sukurti sistemą kuri padėtų darbuotojams atsigausti po traumų bei grįžti į darbą arba padėti grįžti į visuomeninį gyvenimą, jeigu grįžimas į darbą yra nebeįmanomas. Analogiško specifinio įstatymo skirto būtent šiems tikslams Lietuvoje nėra. Detalizuojant nelaimingo atsitikimo sąvoką Grįžimo į darbą įstatymo 7 skirsnyje nurodoma, kad nelaimingas atsitikimas gali būti laikomas kylančiu iš darbo santykių, jeigu jis yra kilęs darbo metu arba dėl darbo ir darbo santykiai turėjo lemiamą reikšmę darbuotojo žalai atsirasti. Įstatymas taip pat mini nelaimingą atsitikimą susijusį su žala nervinei sistemai. Tam, kad tokia darbuotojo patirta žala būtų pripažinta susijusia su darbu, 7 įstatymo skirsnis numato, kad ji turi būti reikšmingai susijusi su darbu, taip pat negali būti kilusi dėl tokių veiksnių kaip pagrįstas ir teisėtas darbdavio sprendimas atleisti darbuotoją, atsisakymas darbuotoją paaukštinti pareigose ar skirti premiją ar kitų darbdavio sprendimų kurie turėtų įtakos darbuotojo padėčiai ir būtų priimti pagrįstai bei laikantis šio įstatymo reikalavimų. Įstatymo 7 skirsnyje, analogiškai kaip ir Lietuvoje yra numatyta, kad iš darbo kylančiais ir dėl to kompensuojamais laikytini ir nelaimingi atsitikimai pakeliui į darbą ir iš darbo. Tam, kad jis būtų pripažintas susijusiu su darbu jis turi būti įvykęs keliaujant iš darbuotojo gyvenamosios vietos į darbo vietą arba kitą vietą (pavyzdžiui medicinos paslaugas teikiančią instituciją, jeigu joje bus išduodamas tam tikras sertifikatas reikalingas darbui) į kurią vykstama darbdavio prašymu, nurodymu ar sutikimu. Taip pat nustatomas reikalavimas, kad kelionė būtų tiesioginiu (betarpišku) ir pagrįstu maršrutu, tačiau tuo pačiu numatoma, kad įmanomi nukrypimai nuo tiesioginio maršruto, jeigu būtent toks nukrypimas nebuvo esmine nelaimingo atsitikimo priežastimi. Akivaizdu, kad Australiškasis nelaimingo atsitikimo pakeliui į darbą ar iš darbo reguliavimas yra detalus bei šis reiškinys Australijoje yra reguliuojamas detaliau nei Lietuvoje. Tačiau, papildomų aplinkybių ir reikalavimų nurodymas siekiant detalesnio reguliavimo gali sukelti

---

¹⁹ Valstybės žinios, 2000-12-29, Nr. 111-3574

²⁰ Grįžimo į darbą aktas (Return to Work Act) 2014 6.11.2014 (Gazette 4.12.2014 p6610)

papildomų klausimų. Šiuo atveju nėra aišku, kas yra laikytina tiesioginiu (betarpišku) maršrutu ir koks nukrypimas nuo jo yra galimas bei nebūtų laikytinas per dideliu.

Apibendrinant, galima daryti išvadą, kad nelaimingo atsitikimo darbe sampratai Lietuvoje trūksta teisinio apibrėžtumo, kadangi nelaimingo atsitikimo darbe definicijos yra pateiktos keliuose galiojančiuose teisės aktuose ir yra skirtingos. Taip pat atkreiptinas dėmesys į nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ar iš darbo sąvoką, kuri dabartiniame teisiniame reguliavime yra ganėtinai plati ir sąlygojanti darbdavio atsakomybę už įvykius, kai darbuotojas nėra darbdavio dispozicijoje, todėl svarstytinas būtų šios sąvokos tobulinimas siekiant sumažinti darbdavio atsakomybę bei taip išlaikyti darbuotojo ir darbdavio interesų pusiausvyrą.

1.2. Nelaimingų atsitikimų darbe sampratos istorinė raida

Atsižvelgiant į sudėtingą Lietuvos Respublikos, kaip valstybės, istorinę raidą, galima akivaizdžiai teigti, kad didžiulę įtaką Lietuvos teisės aktų leidybai bei jos turiniui turėjo būtent istorinė padėtis ir iš konkrečios istorinės padėties išplaukiantis orientavimasis į vakarietiško ar tarybinį teisės modelį. Nelaimingi atsitikimai darbe minimi jau Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos Darbo įstatymų kodekse²¹ (toliau – Darbo įstatymų kodeksas). Jame nėra konkretaus nelaimingų atsitikimų darbe apibrėžimo, tačiau yra minima, kad ištikus nelaimingam atsitikimui darbuotojas, esant būtinybei, turi būti nugabentas į medicinos įstaigą darbdavio sąskaita. 189 straipsnyje yra numatyta administracijos pareiga tirti nelaimingus atsitikimus, vesti jų apskaitą bei imtis tinkamų priemonių, kad nelaimingą atsitikimą sukėlusios priežastys būtų pašalintos. Taip pat, vienas svarbiausių tuometinių profesinių sąjungų uždavinių buvo kontroliuoti kaip laikomasi darbo įstatymų, darbo apsaugos ir saugumo technikos taisyklių bei normų,²² taigi nelaimingų atsitikimų prevencijai buvo skiriamas nemažas dėmesys. Pažymėtina, kad darbo įstatymų kodekse naudojamos sąvokos nelaimingas atsitikimas ir nelaimingas atsitikimas gamyboje, sąvoka nelaimingas atsitikimas darbe šiame akte dar nėra vartotina, ji pradėta naudoti gerokai vėliau. Atkūrus Lietuvos Respublikos Nepriklausomybę, minimas Darbo įstatymų kodeksas buvo morališkai pasenęs, nebeatitiko tuometinių visuomenės poreikių bei tendencijų, todėl privali buvo darbo teisinių santykių reforma. Pasak T. Bagdanskio,²³ darbo teisės reforma vyko dviem etapais – pirmajame buvo priimami pavieniai įstatymai, reguliuojantys darbo santykius, o antrajame – buvo priimtas Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (toliau – Darbo kodeksas). Kaip teigia V. Tiažkijus²⁴ buvo įmanomi du keliai: greitai parengti ir priimti kodifikuotą įstatymą – naują darbo kodeksą kuris pakeistų senąjį moraliai pasenusį arba sistemingai priiminėti pavienius įstatymus reglamentuojančius tam tikrą siauresnę darbo santykių sritį, o darbo kodeksą parengti vėliau. Taigi, buvo pasirinktas antrasis kelias. Kiekvieną priimamą darbo įstatymą buvo pavesta suderinti su Darbo įstatymų kodeksu. Kaip teigia V. Tiažkijus, priimant minėtus įstatymus kurie reglamentavo kurią nors konkrečią darbo santykių sritį, nebuvo pripažįstami negaliojančiais Darbo įstatymų kodekso skyriai, kurių nustatytam reguliavimui pakeisti ir buvo priimami naujieji įstatymai, o jeigu tokie skyriai ir buvo

²¹ Vyriausybės žinios, 1972-01-01, Nr. 18-137

²² DAMBRAUSKAS A. *et al.* Tarybinė darbo teisė. Vilnius: *Mintis* 1976 p. 181

²³ BAGDANSKIS. T. Darbuotojų materialinės atsakomybės instituto perspektyvos Lietuvoje. *Jurisprudencija* 2015 p. 103

²⁴ TIAŽKIJUS. V. Darbo teisė: teorija ir praktika T. 1. Justitia 2005

pripažįstami negaliojančiais, tai buvo vienetiniai atvejai. Taip pat, naujieji įstatymai dažnai buvo priimami skubotai, naujos normos dažnai prieštaravo Darbo įstatymų kodekse nustatytoms, o šio kodekso skyriai, kaip minėta nebuvo pripažįstami negaliojančiais. Negana to, buvo atvejų kai ir po Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo priimtuose teisės aktuose ta pati sąvoka buvo aiškinama skirtingai. Taigi, galime daryti išvadą, kad nelaimingų atsitikimų darbe sąvoka Darbo įstatymų kodekse nebuvo detalizuota, tokie reiškiniai buvo vadinami nelaimingais atsitikimais gamyboje bei buvo būtinos darbo teisės reformos, o tuo pačiu ir darbo saugos bei nelaimingų atsitikimų reglamentavimo reformos.

Atkūrus Lietuvos Respublikos Nepriklausomybę, nelaimingo atsitikimo sąvoka teisės aktuose pirmą kartą buvo įtvirtinta Lietuvos Respublikos žmonių saugos darbe įstatyme²⁵ (toliau – Žmonių saugos darbe įstatymas) kuriame buvo numatyta, kad nelaimingas atsitikimas tai ūmus darbuotojo sveikatos pakenkimas dėl trumpalaikio darbo aplinkos pavojingo, kenksmingo veiksnio poveikio, kai darbuotojas netenka darbingumo nors vienai dienai. Pavojingą veiksnių įstatymas apibrėžė kaip darbo aplinkos, darbo proceso veiksnį, dėl kurio, susidarius tam tikroms atsitiktinėms aplinkybėms, darbuotojas gali būti traumotas, gali žūti arba gali ūmai pablogėti jo sveikata, o kenksmingą veiksnių kaip darbo aplinkos veiksnį, dėl kurio darbuotojas gali netekti darbingumo, gali susirgti (ir profesine liga), o jo ilgalaikis poveikis gali būti pavojingas gyvybei. Taigi, iš esmės šių veiksnių sąvokos yra identiškos, vienintelis jų skirtumas yra tas, kad pavojingas veiksnys siejamas su atsitiktinėmis aplinkybėmis o kenksmingas veiksnys siejamas su ilgalaikiu poveikiu. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šioje įstatymo redakcijoje vis dar vartojama sąvoka nelaimingas atsitikimas, o ne nelaimingas atsitikimas darbe. Kaip jau minėta, šis įstatymas ir jo nuostatos buvo pirmasis bandymas pateikti tokio reiškinio kaip nelaimingas atsitikimas darbe apibrėžimą nepriklausomoje Lietuvos Respublikoje, todėl suprantama, kad jis galėjo būti nevisiškai tikslus. Akivaizdu, kad šiai sąvokai trūksta specifiškumo, kadangi sąvoka nelaimingas atsitikimas yra labai plati bei labiau sietina su buitiniu įvykiu, o ne įvykiu darbe. Minimas apibrėžimas yra artimas jau aptartai J. Tartilo pasiūlytai nepriekaištingo nelaimingo atsitikimo darbe apibrėžčiai, tačiau joje vis dar nekalbama apie nelaimingo atsitikimo ištyrimą. Pažymėtina, kad jau pirminėje įstatymo redakcijoje yra kalbama apie nelaimingus atsitikimus pakeliui į darbą ir iš darbo. Įstatymo 71 straipsnis²⁶ numato nelaimingų atsitikimų klasifikaciją pagal jų pasekmes, pagal nukentėjusiųjų nuo nelaimingo atsitikimo skaičių bei pagal ryšį su darbu. Nelaimingi atsitikimai pagal ryšį su darbu skirstomi į tuos, kurie susiję su darbu (taip pat pakeliui į darbą arba grįžtant iš darbo)

---

²⁵ Valstybės žinios, 1993-10-22, Nr. 55-1064

²⁶ *Ibid.*

bei tuos, kurie nesusiję su darbu. Kas laikytina nelaimingu atsitikimu pakeliui į darbą ir iš darbo nėra detalizuojama, taigi, darytina išvada, kad toks reguliavimas yra ganėtinai neaiškus ir jame palikta daug vietos interpretacijoms.

Toliau vystant ir tobulinant nelaimingų atsitikimų darbe teisinį reguliavimą buvo priimtas Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinasis įstatymas. Įstatyme²⁷ jau naudojama nelaimingo atsitikimo darbe sąvoka, taigi čia ji yra specifiškesnė, tačiau pats sąvokos turinys išliko beveik identiškas, pridėdant tik tai, kad darbuotojas įvykus nelaimingam atsitikimui gali ne tik prarasti darbingumą, bet ir mirti. Pažymėtina, kad šio įstatymo pradinėje redakcijoje įtvirtinta nelaimingo atsitikimo darbe sąvoka išliko identiška iki dabar ir šiuo metu galiojančioje redakcijoje yra tokia pati, taigi skirtingai, nei kituose teisės aktuose, kur yra įtvirtintas nelaimingų atsitikimų teisinis reguliavimas, šiame įstatyme ji nekito. Lyginant šį įstatymą su Žmonių saugos ir sveikatos darbe įstatymu, galima išskirti tai, kad abiejuose įstatymuose yra kalbama apie nelaimingus atsitikimus pakeliui į darbą ir iš darbo, tačiau atitinkamai pirmame ir antrame straipsniuose prie pagrindinių įstatymo sąvokų, nelaimingų atsitikimų pakeliui iš darbo ir į darbą definicijos nėra pateiktos. Tačiau, Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinasis įstatymas pateikia definiciją 4 straipsnyje, kuriame nurodo, kad tai yra atvejai, kai asmuo vyksta iš namų į darbą arba iš darbo į namus įmonės, ūkininko išsinuomotu bei visuomeniniu transportu arba vyksta darbo laiku šiuo transportu darbdavio interesais. Manytina, kad toks apibrėžimas nėra visiškai tikslus, kadangi iš tokios apibrėžties nėra aišku ar įmonės transportu yra laikytinas tik darbdavio organizuojamas transportas, kuris veža tam tikrą darbuotoją ar darbuotojų grupę į darbą, ar tai yra bet kokia įmonei priklausanti transporto priemonė kurią darbdavys patiki valdyti darbuotojui. Darbo autoriaus nuomone, patikslinus, kad tai yra darbdavio organizuojamas transportas, galima būtų teigti, kad toks apibrėžimas atspindi realią darbuotojo ir darbdavio interesų pusiausvyrą, kadangi darbdavys būtų atsakingas tik už tuos nelaimingus atsitikimus į darbą ar iš darbo, kurie įvyko būtent jo organizuojamu transportu.

Tobulinant žalos kompensavimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe teisinį mechanizmą, buvo priimtas Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas. Šiuo įstatymu²⁸ buvo įtvirtintas nelaimingų atsitikimų socialinis draudimas, o pagal Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinojo įstatymo nuostatas, žalą turėjo atlyginti darbdavys. Įstatymas įsigaliojo 2001 m. sausio 1 d. todėl

---

²⁷ Lietuvos Respublikos žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimo profesine liga laikinasis įstatymas. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 67-1656

²⁸ Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 110-3207.

Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinasis įstatymas taikomas tik tiems įvykiams, kurie įvyko iki 1999 m. gruodžio 31d. Pirminėje Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo redakcijoje nelaimingo atsitikimo darbe sąvoka buvo praktiškai identiška kituose dviejuose minėtuose įstatymuose įtvirtintai sąvokai.

Esminiai pokyčiai nelaimingų atsitikimų darbe teisiniame reguliavime vyko 2000m. Žmonių saugos darbe įstatymo pakeitimo įstatyme²⁹ numatyta įstatymo pavadinimą pakeisti ir pavadinti Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymu. Įstatyme pasikeitė ir nelaimingo atsitikimo darbe sąvoka. Šioje redakcijoje nelaimingas atsitikimas darbe buvo apibrėžiamas kaip įvykis darbe, įskaitant eismo įvykį darbo laiku, nustatyta tvarka iširtas ir pripažintas nelaimingu atsitikimu darbe, kurio padarinys – darbuotojo trauma (lengva, sunki, mirtina). Įvykis darbe, kai darbuotojas mirė dėl ligos, nesusijusios su darbu, nepriskiriamas prie nelaimingo atsitikimo darbe. Šis nelaimingo atsitikimo apibrėžimas buvo ilgiausiai nusistovėjęs iš visų teisės aktuose įstatymo leidėjo pateiktų apibrėžimų. Kaip teigiama šio įstatymo projekto aiškinamajame rašte³⁰ įstatymo projekto tikslas buvo papildyti galiojančio Žmonių saugos darbe įstatymo nuostatas, įvertinus jo taikymo praktiką bei ją suderinti su pagrindine ES direktyva 89/391/EEC dėl priemonių darbuotojų saugai ir sveikatai gerinti. Nors Lietuva tuo metu dar nebuvo ES narė, tačiau buvo oficialiai deklaravusi siekį ją tapti,³¹ o Lietuvos teisės aktų atitikimas ES teisės aktams buvo vienas svarbiausių žingsnių narystei įgyvendinti. Priėmus šį įstatymą, atitinkamai buvo pakeista ir nelaimingo atsitikimo darbe definicija Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme. Šioje įstatymų redakcijoje prie pagrindinių sąvokų jau galime rasti nelaimingus atsitikimus pakeliui į darbą bei iš darbo. Čia ji platesnė, nei aptarta Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinajame įstatyme, kadangi nebėra sąlygos, siejančios nelaimingą atsitikimą pakeliui į darbą ar iš darbo su darbdavio transportu. Taip pat atsiranda incidento sąvoka, ja apibrėžiamas įvykis dėl kurio darbuotojui reikalinga tik pirmoji medicinos pagalba. Taigi, galime daryti išvadą, kad teisinis reguliavimas priėmus šį įstatymo projektą tapo aiškesnis bei detalesnis.

---

²⁹ Lietuvos Respublikos žmonių saugos darbe įstatymo pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios, 2000-11-08, Nr. 95-2968

³⁰ Lietuvos Respublikos Žmonių saugos darbe įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.109079>

³¹ Lietuvos integracija į Europos Sąjungą: poveikis ekonominei politikai ir reguliavimui. [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: http://www.elibrary.lt/resursai/DB/LB/LB_pinigu_studijos/Pinigu_studijos_1999_04_03.pdf

Analizuojant nelaimingo atsitikimo darbe sąvoką, galima išskirti kelis aspektus: a) įvykis turi būti nustatyta tvarka iširtas ir pripažintas nelaimingu atsitikimu; b) įvykio padarinys – darbuotojo trauma (lengva, sunki, mirtina). Būtent antroji sąlyga yra akcentuojama teismų praktikoje. Pavyzdžiui, LVAT byloje akcentavo, kad ne bet koks įvykis laikytinas nelaimingu atsitikimu - nelaimingo atsitikimo darbe būtinoji sąlyga yra darbuotojo trauma.³² Išskyla klausimas, kas turima omenyje kalbant apie darbuotojo traumą, koks yra pats traumos sąvokos turinys. Nėra aišku ar traumoms priskiriami tik fiziniai sveikatos sužalojimai, ar ir psichiniai sutrikimai. LVAT plėtodamas nelaimingų atsitikimų darbe praktiką nėra linkęs pripažinti psichologinio spaudimo nelaimingu atsitikimu darbe,³³ argumentuodamas tuo, jog tam, kad įvykis būtų pripažintas nelaimingu atsitikimu darbe, turi būti nustatyta, jog jis įvyko darbo laiku, darbo vietoje ir / ar atliekant darbo funkcijas, pareigas, taip pat, jog būtinas nelaimingo atsitikimo darbe padarinys – darbuotojo trauma, ir šiais argumentais atmesdamas pareiškėjos skundą. Darbo autoriaus nuomone, toks traktavimas nėra visiškai tikslingas, kadangi psichologinė įtampa darbe ženkliai padidina nelaimingo atsitikimo darbe tikimybę,³⁴ todėl šiam reiškiniui turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys, o toks psichologinis spaudimas, dėl kurio darbuotojas tampa nepajėgus atlikti savo darbo funkcijas, turėtų būti pripažįstamas nelaimingu atsitikimu darbe. Palyginimui, Australijoje, įvairūs psichiniai sutrikimai dėl darbo yra pripažįstami nelaimingais atsitikimais,³⁵ tačiau tokie sutrikimai turi būti reikšmingai susiję su darbu bei negali būti įtakoti teisės aktus atitinkančių ir motyvuotų darbdavio sprendimų.

Nors 2003 m. buvo priimtas naujas Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas,³⁶ nelaimingo atsitikimo darbe sąvoka nepakito nei šiame nei Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme dar ilgą laiką. 2013 m. priėmus Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo pakeitimo įstatymą³⁷ pakito ir nelaimingo atsitikimo darbe definicijos reguliavimas, kuris šiame įstatyme yra identiškas ir dabar. Nelaimingas atsitikimas čia apibrėžtas kaip įvykis darbe, įskaitant eismo įvykį, atliekant darbo funkcijas ar būnant darbo vietoje, dėl kurio darbuotojas patiria žalą sveikatai ir netenka darbingumo nors vienai dienai arba dėl kurio darbuotojas miršta, nustatyta tvarka iširtas ir pripažintas

---

³²Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas 2013 balandžio 4 d. nutartis administracinėje byloje G.P v Lietuvos kariuomenės Motorizuotoji pėstininkų brigada „Geležinis Vilkas“ (trečiasis suinteresuotas asmuo – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Alytaus skyrius) Nr. A⁴³⁸-571/2013

³³ Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas 2014 m. rugsėjo 6 d. nutartis administracinėje byloje A. K v Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija, Nr. A⁸²²-541/2014

³⁴ KULVINSKIENĖ, R.V.; ir BANDZIENĖ, A. Streso darbe ekonominis kontekstas, Vilnius: *Ekonomika* 2008 p. 75

³⁵ 2014 16 Return to Work Act 2014 6.11.2014 (Gazette 4.12.2014 p6610)

³⁶ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 70-3170

³⁷ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 2, 4, 42, 43, 44, 45 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. TAR, 2014-01-03, Nr. 17

nelaimingu atsitikimu darbe. Įstatyme taip pat atsirado įvykio darbe sąvoka, skirta apibrėžti nelaimingiems įvykiams kurie dar nėra iširti ir pripažinti nelaimingais atsitikimais. Kaip teigiama įstatymo projekto aiškinamajame rašte³⁸ šiuo įstatymu siekiama patikslinti nelaimingų atsitikimų darbe sąvoką, siekiant išvengti nevienodo sąvokos traktavimo Įstatyme ir Komisijos reglamente ir nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo teisinį reglamentavimą, siekiant nustatyti sąvokų bei procedūrų sistemiškumo ir nuoseklumo. Jau minėta, kad Komisijos reglamente³⁹ nelaimingu atsitikimu pripažįstamas pavienis įvykis darbo metu, dėl kurio patiriama fizinė ar psichinė žala. Taigi, derinant minėtų įstatymų nuostatas su komisijos reglamentu, dabartinė nelaimingo atsitikimo darbe apibrėžtis turėtų apimti ir psichinius sutrikimus, t. y. žalą nepriskirtiną tiesioginiams fiziniams sužeidimams. Aptariamas nelaimingo atsitikimos apibrėžimas Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme yra identiškas ir šiuo metu, o aktualioje Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo redakcijoje sąvoka yra praplėsta, kaip jau minėta, pridodant tai, kad nelaimingu atsitikimu laikomas ir įvykis tarnyboje, kai pareigūnas patiria tam tikrų pavojingų veiksmų poveikį ir jų sukeltas įvykis yra laikomas susijusiu su pareigūno pareigų atlikimu bei nustatant, kad nelaimingais atsitikimais pripažįstami įvykiai papildomų, specialių pertraukų ar pertraukų pailsėti ir pavalgyti metu, kai darbuotojas yra darbo vietoje, įmonės patalpose ar jos teritorijoje. Manytina, kad toks ankstesnis teisinis reguliavimas, kai abiejuose minėtuose įstatymuose nelaimingo atsitikimo sąvokos buvo identiškos, yra tikslingesnis bei labiau atitinkantis jau minėtą teisinio apibrėžtumo principą, todėl galima daryti išvadą, kad dabartinis reguliavimas laikytinas tikslintinu, siekiant vienodo nelaimingo atsitikimo darbe sąvokos traktavimo.

---

³⁸ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 2, 4, 42, 43, 44, 45 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAPIS.206864>

³⁹ 2011 m. balandžio 11 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 349/2011, kuriuo įgyvendinamos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1338/2008 dėl Bendrijos statistikos apie visuomenės sveikatą ir sveikatą bei saugą darbe nuostatos dėl nelaimingų atsitikimų darbe statistikos

2. Nelaimingų atsitikimų darbe rūšys

2.1. Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacija

Nelaimingi atsitikimai darbe gali sukelti įvairių – nuo lengvų iki itin skaudžių pasekmių, taip pat nutikti įvairiose vietose, skirtingomis aplinkybėmis, skirtingu laiku, todėl akivaizdu, kad jie gali būti įvairiai klasifikuojami. Kintant nelaimingo atsitikimo darbe sampratai, kuri buvo aptarta nagrinėjant nelaimingų atsitikimų darbe sampratos istorinę raidą, kito ir nelaimingų atsitikimų darbe rūšių suvokimas. Todėl dabar galima teigti, kad, pavyzdžiui, V. Tiažkijaus pasiūlytas nelaimingų atsitikimų klasifikavimas pagal ryšį su darbu,⁴⁰ kai nelaimingi atsitikimai yra skirstomi į susijusius su darbu ir nesusijusius su darbu, yra nebeaktualus. Darbo autoriaus nuomone, tokia klasifikacija yra klaidinga, kadangi tokia sąvoka kaip nelaimingas atsitikimas darbe nesusijęs su darbu yra savaimė ydinga vien tuo aspektu, kad tam, kad įvykis būtų pripažintas nelaimingu atsitikimu darbe, jis turi būti iširtas, o vienas iš tyrimo tikslų, kaip teigiama Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime Dėl Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir apskaitos nuostatų⁴¹ (Toliau – tyrimo ir apskaitos nuostatai) 30.1 punkte, yra nustatyti priežastinį ryšį su darbu. Tą akcentavo ir LVAT,⁴² konstatuodamas, kad nustatymas ar įvykis susijęs su darbu yra vienas iš pagrindinių nelaimingo atsitikimo darbe tyrimo tikslų. Taigi, tik nustačius, kad įvykis susijęs su darbu jis pripažįstamas nelaimingu atsitikimu darbe, todėl tokios sąvokos kaip nelaimingas atsitikimas darbe nesusijęs su darbu, atsisakyta pagrįstai. Kiekvienas nelaimingų atsitikimų darbe skirstymas, ypač tas, kuris yra pateikiamas teisės aktuose, yra reikšmingas ir pateikiamas dėl tam tikrų priežasčių, tai bus aptarta analizuojant nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos reikšmę.

Analizuojant Lietuvos Respublikos teisės aktus, nelaimingų atsitikimų darbe klasifikaciją galime rasti Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme.⁴³ Įstatymo 41 straipsnyje nelaimingi atsitikimai darbe skirstomi pagal pasekmes bei pagal nukentėjusiųjų skaičių. Pažymėtina, kad tiek Prancūzijos Respublikos, tiek Australijos Sandraugos teisės aktuose nėra tiesiogiai įtvirtintos nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos. Tačiau sistemiskai analizuojant šių valstybių reguliavimą nelaimingų atsitikimų darbe aspektu, galima teigti, kad Prancūzijoje nelaimingi atsitikimai yra skirstomi į tuos, kuriems taikomos bendrosios

---

⁴⁰ TIAŽKIJUS, V.; PETRAVIČIUS, R.; ir BUŽINSKAS, G. *Darbo teisė*. Vilnius: Justitia 1999. p. 145

⁴¹ Valstybės žinios, 2004-09-07, Nr. 136-4945

⁴² Lietuvos Vyriausiasis administracinis teismas 2013 m. rugsėjo 30 d. nutartis administracinėje byloje A. T. agroservisas „Agrenta“ v Lietuvos Respublikos Valstybinė darbo inspekcija. Nr. A-520-1272-13

⁴³ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 70-3170

arba specialiosios (nelaimingi atsitikimai įvykę valstybėse, kurios buvo valdomos Prancūzijos, iki joms paskelbiant Nepriklausomybę) nuostatos. Sistemine Australijos Sandraugos teisės aktų analizė leidžia teigti, kad šioje valstybėje nelaimingi atsitikimai skirstomi į tuos, apie kuriuos darbdavys nedelsdamas privalo pranešti (*notifiable accidents*) ir tuos, kuriems įvykus darbdaviui tokia pareiga nekylo. Tačiau, kaip ir minėta, tokios klasifikacijos pateiktos sistemiškai analizuojant minėtų valstybių teisės aktus, o tiesioginio nelaimingų atsitikimų skirstymo į rūšis šių valstybių teisės aktai nepateikia.

Minėtame Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme, pagal nukentėjusiųjų skaičių nelaimingi atsitikimai darbe yra skirstomi į : a) pavienius nelaimingus atsitikimus darbe, kai traumą patiria vienas darbuotojas; ir b) grupinius nelaimingus atsitikimus darbe, kai traumą patiria daugiau negu vienas darbuotojas. Atskira statistika, kurioje būtų nurodoma, kiek pavienių ir kiek grupinių atsitikimų įvyko tam tikru laikotarpiu, valstybinės darbo inspekcijos (Toliau – VDI) nėra pateikiama. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad grupiniai nelaimingi atsitikimai įvyksta žymiai rečiau, nei pavieniai. Pavyzdžiui, paskutinis mirtinas grupinis nelaimingas atsitikimas įvyko prieš beveik 3 metus, kai dujų mišinio sprogo metu žuvo du AB "Panevėžio butų ūkis" darbuotojai.⁴⁴ Taigi, nors atskira grupinių nelaimingų atsitikimų statistika nėra pateikiama, tačiau šių nelaimingų atsitikimų pobūdis turi reikšmę įvykio tyrimui, ši svarba plačiau bus analizuojama kalbant apie nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos reikšmę. Pagal pasekmes nelaimingi atsitikimai darbe yra skirstomi į: a) lengvus; b) sunkius; ir c) mirtinus. Lengvą nelaimingą atsitikimą minėtas įstatymas⁴⁵ apibrėžia kaip nelaimingą atsitikimą nepriskiriamą sunkiems bei mirtiniams. Sunkų – kaip tokį dėl kurio yra sunkiai pakenkiama darbuotojo sveikatai, o mirtinas – nelaimingas atsitikimas darbe, dėl kurio darbuotojas miršta. Iš tokių apibrėžčių lieka neaišku, koks nelaimingas atsitikimas yra lengvas bei kuomet jis priskirtinas prie sunkių. Nelaimingų atsitikimų darbe sunkumą apibrėžia Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymas Dėl Sunkių pakenkimų sveikatai klasifikacinių požymių sąrašo patvirtinimo. Įsakyme⁴⁶ sunkūs sveikatos pakenkimai nustatomi pagal pavojingumą ir pasekmes. Pavojingi veiksniai – tai tokie veiksniai, kurie sukelia pavojų nukentėjusiojo gyvybei, nuo kurių nesuteikus medicininės pagalbos mirštama. Tokių veiksmių pavyzdžiais yra daugybiniai kaulų lūžiai, galvos ar nugaros smegenų sumušimai, nudegimai ir kt. Sunkių pakenkimų pasekmių padariniai yra kalbos netekimas, nėštumo nutrūkimas ir kiti

---

⁴⁴ Valstybinė darbo inspekcija. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-22]. Prieiga per internetą: http://www.vdi.lt/Forms/TekstasNA.aspx?NA_ID=853

⁴⁵ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 70-3170.

⁴⁶ TAR, 2014-04-15, Nr. 4448

veiksniai kuriais prarandama 45 ir daugiau procentų darbingumo. Taigi, tik tokius ir panašius į šiuos atvejus sveikatos pakenkimus sukėlę nelaimingi atsitikimai gali būti laikomi sunkiais, o prie tokių nepriskiriami laikytini lengvais nelaimingais atsitikimais darbe.

Remiantis VDI duomenimis,⁴⁷ paskutinių metų tendencija yra mažėjantis mirtinų bei didėjantis nemirtinų nelaimingų atsitikimų darbe skaičius, nors sunkių nelaimingų atsitikimų darbe skaičius sumažėjo. Pavyzdžiui, 2016 m. užfiksuoti 44 mirtini nelaimingi atsitikimai darbe, t.y. – tiek pat kiek 2015 m., tačiau mažiau nei 2014 m. bei 2013m. Sunkių nelaimingų atsitikimų 2016m. darbe užfiksuota 127, tai yra mažiau nei 2015m. – 146. Tikrąją nelaimingų atsitikimų darbe situaciją valstybėje labiau atspindi ne bendras nelaimingų atsitikimų darbe skaičius, o nelaimingų atsitikimų darbe skaičius tenkantis šimtui tūkstančių gyventojų (dažnumas). Būtent dažnumo rodiklis, lyginamas su kitų valstybių dažnumo rodikliu, atskleidžia Lietuvos problemas nelaimingų atsitikimų darbe aspektu. Nepaisant mirtinų nelaimingų skaičiaus mažėjimo Lietuvoje, dažnumo rodiklis yra vienas didžiausių Europos sąjungoje ir daugiau nei dvigubai viršija ES vidurkį.

GEO/TIME	2009	2010	2011	2012	2013	2014
European Union (28 countries)	2,01	2,11	2,05	1,95	1,8	1,81
Lithuania	4,27	4,02	4,06	4,98	4,49	4,74

Mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų

Šaltinis: Sudaryta remiantis: Eurostat duomenimis. Prieiga per internetą

<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Analizuojant nemirtinus (lengvus ir sunkius) nelaimingus atsitikimus darbe, Lietuvoje pastebimas jų didėjimas.

GEO/TIME	2009	2010	2011	2012	2013	2014
European Union (28 countries)	1 653,84	1 697,58	1 689,69	1 575,91	1 533,39	1 536,25
Belgium	2 035,81	2 049,53	2 401,86	2 127,42	2 099,18	1 616,57
Bulgaria	92,13	91,17	87,26	88,79	83,32	85,34
Czech Republic	1 345,95	1 332,81	906,76	875,68	892,63	850,49
Denmark	2 168,2	2 328,77	2 154,07	2 148,34	2 081,07	1 995,4
Germany	1 855,67	1 976,13	2 058,34	1 956,33	1 900,01	1 855,71
Estonia	914,48	1 060,2	972,81	936,33	993,76	1 006,42
Ireland	594,29	1 044,14	905,76	831,64	959,46	946,49
Greece	440,92	352,29	329,78	294,53	275,41	96,43
Spain	3 545,74	3 203,47	3 054,89	2 568,35	2 580,57	2 788,51
France	2 303,37	2 842,9	3 378,38	3 125,56	3 041,67	3 326,98
Croatia	:	831,59	962,06	798,55	843,49	869,77
Italy	1 913,47	1 883,78	1 768,71	1 569,36	1 469,23	1 406,31
Cyprus	581,75	562,2	599,88	527,89	418,81	560,07
Latvia	118,97	130,77	167,44	177,16	197,8	189,13
Lithuania	175,99	182,34	208,92	241,33	235,39	269,11
Luxembourg	1 712,52	1 780,57	1 771,29	1 730,52	1 886,36	1 831,64
Hungary	490,87	542,44	515,55	528,04	479,86	534,06

⁴⁷ Valstybinė darbo inspekcija. Ataskaita apie darbuotojų saugos ir sveikatos būklę bei darbo įstatymo vykdymą Lietuvos Respublikos įmonėse, įstaigose ir organizacijose 2009-2015 metais [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-22]. Prieiga per internetą: <http://www.vdi.lt/PdfUploads/Ataskaita2015.pdf>

Malta	1 706,91	1 675,27	1 457,52	1 656,54	1 478,93	1 448,56
Netherlands	2 148,51	2 030,46	1 850,88	2 316,67	1 819,29	1 255,55
Austria	1 933,98	1 914,22	1 810,06	1 602,05	1 548,37	1 590,64
Poland	909,76	701,86	543,95	570,17	512,23	507,02
Portugal	2 673,13	2 616,85	3 322,19	3 215,62	2 780	2 892,6
Romania	38,49	47,97	69,07	68,68	71,91	68,69
Slovenia	1 745,61	1 888,14	1 856,49	1 697,17	1 490,69	1 520,35
Slovakia	390,52	387,13	360,24	346,98	375,27	361,9
Sweden	736,07	781,45	747,77	787,71	792,83	767,07
United Kingdom	912,85	906,04	864,83	776,38	831,68	827,27

Nemirtinų nelaimingų atsitikimų darbe skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų.

Šaltinis: Sudaryta remiantis: Eurostat duomenimis. Prieiga per internetą <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Aptariamą duomenį gali šiek tiek skirtis nuo VDI pateikiamų duomenų, kadangi Eurostat, remdamasis ES reglamento⁴⁸ IV priedo nuostatomis, kaupia duomenis tik apie tuos nelaimingus atsitikimus, dėl kurių darbuotojas negali dirbti ilgiau kaip 3 dienas, o Lietuvoje, kaip jau buvo minėta, nelaimingu atsitikimu laikomas toks įvykis, kai darbuotojas netenka darbingumo nors vienai dienai. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ES valstybių narių reguliavime figūruoja būtent viena arba trys dienos netekto darbuotojo darbingumo ir praėjus vienai arba trimis dienoms, priklausomai nuo valstybės narės reguliavimo, nelaimingas atsitikimas būtų užregistruojamas, ir apie jį pranešama atitinkamoms institucijoms.⁴⁹ Pavyzdžiui, tokiose valstybėse kaip Belgija, Ispanija, Prancūzija, Portugalija, reikalingas bent vienos dienos netektas darbingumas, tuo tarpu Austrijoje, Italijoje, Suomijoje, Jungtinėje Karalystėje nelaimingi atsitikimai registruojami tik jei darbuotojas darbingumo netenka bent trimis dienoms.

Nepaisant nemirtinų nelaimingų atsitikimų darbe Lietuvoje didėjimo, iš pateiktų statistinių Eurostat duomenų, akivaizdžiai matyti, kad daugumoje ES valstybių šių įvykių skaičius, tenkantis vienam šimtui tūkstančių gyventojų, yra ženkliai didesnis. Šį rodiklį Lietuvoje lyginant su rodikliu tokiose valstybėse kaip Prancūzija, Italija, Vokietija, Ispanija, skirtumas yra itin didelis, o visos ES mastu skiriasi daugiau nei penkis kartus. Tai suponuoja išvadą, kad Lietuvoje egzistuoja nemirtinų nelaimingų atsitikimų latentškumo problema ir apie didelę dalį jų yra nepranešama. Taigi, nors ir paradoksalu, tačiau sutiktina su VDI pozicija,⁵⁰ kad nemirtinų nelaimingų atsitikimų skaičiaus didėjimas Lietuvoje

⁴⁸ 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1338/2008 dėl Bendrijos statistikos apie visuomenės sveikatą ir sveikatą bei saugą darbe

⁴⁹ JACINTO C.; ASPINWALL E. A survey on occupational accidents reporting and registration systems in the European Union 2004. [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. vasario 23d.]. Prieiga per internetą: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0925753504000566>

⁵⁰ Valstybinė darbo inspekcija. Ataskaita apie darbuotojų saugos ir sveikatos būklę bei darbo įstatymo vykdymą Lietuvos Respublikos įmonėse, įstaigose ir organizacijose 2009-2015 metais [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-22]. Prieiga per internetą: <http://www.vdi.lt/PdfUploads/Ataskaita2015.pdf>

vertintinas teigiamai, kadangi didelė dalis nelaimingų atsitikimų darbe yra galimai neapskaitoma.

DSSĮ redakcijose, galiojusiose iki 2014 m. balandžio 15d. nelaimingai atsitikimai darbe dar buvo skirstomi pagal ryšį su darbu į a) susijusius su darbu; ir b) nesusijusius su darbu. Kaip jau buvo minėta, tokį skirstymą pateikė ir V. Tiažkijus, ir dėl jau minėtų priežasčių, atsižvelgiant į dabartinį teisinį reguliavimą, toks skirstymas laikytinas klaidingu. Kaip teigiama šio įstatymo pakeitimo projekto aiškinamajame rašte⁵¹ toks skirstymas yra netikslingas, todėl būtinas įstatymo normų tikslinimas. Europos komisijos Europos nelaimingų atsitikimų darbe statistikos darbo grupės - ENADS (*angl. ESAW*) metodikoje⁵² kurios nuostatos buvo vienas pagrindinių veiksnių lėmusių šį įstatymo projektą, tokia sąvoka kaip nelaimingas atsitikimas darbe nesusijęs su darbu neegzistuoja, o su darbu nesusiję įvykiai nepriskiriami nelaimingiems atsitikimams darbe.

Sistemiškai analizuojant darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymą bei kitus Lietuvos teisės aktus, darbo autoriaus nuomone, nelaimingus atsitikimus darbe taip pat galima būtų klasifikuoti pagal darbuotojo buvimą realioje darbdavio dispozicijoje. Šiuo aspektu nelaimingi atsitikimai būtų skirstomi į: a) įvykusius darbuotojui esant darbdavio dispozicijoje (nelaimingi atsitikimai darbo vietoje, vykdant darbo funkcijas ar vykstant, keliaujant darbdavio pavedimu, kai tuo metu darbuotojui yra mokamas darbo užmokestis) ir b) įvykusius darbuotojui nesant darbdavio dispozicijoje (nelaimingi atsitikimai pakeliui į darbą ir iš darbo). Nors nelaimingi atsitikimai pakeliui į darbą ir iš darbo Lietuvoje yra pripažįstami nelaimingais atsitikimais darbe ir jiems įvykus darbuotojai turi socialines garantijas į išmokas, dėl ko toks pateiktas nelaimingų atsitikimų darbe skirstymas laikytinas aktualiu, tačiau to paties nebūtinai galėsime pasakyti analizuodami kitų valstybių socialines garantijas šiuo klausimu. Taigi, galime teigti, kad minėtas darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme įtvirtintas klasifikavimas yra aktualus praktiškai visoms valstybėms, o klasifikavimas pagal darbuotojo buvimą darbdavio dispozicijoje – ne. Pavyzdžiui, Kanadoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose (toliau – JAV) nelaimingi atsitikimai pakeliui į darbą nepripažįstami nelaimingais atsitikimais darbe,⁵³ nors, įvykių kelyje skaičiai JAV

---

⁵¹ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 2, 4, 42, 43, 44, 45 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017 m. vasario 23d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAPIS.206864>

⁵² Europos Komisijos Europos nelaimingų atsitikimų darbe statistikos (ENADS) darbo grupės 2013m. metodika. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 23d.] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5926181/KS-RA-12-102-EN.PDF/56cd35ba-1e8a-4af3-9f9a-b3c47611ff1c>

⁵³ CHARBOTEL B.; MARTIN LJ.; CHIRON M. Work-related versus non-work-related road accidents, developments in the last decade in France. Accident Analysis & Prevention, 2010, volume 42 issue 2 [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. vasario 23d.] Prieiga per internetą: <http://www.sciencedirect.com/science/journal/00014575/42/2>

yra išties dideli – mirtimi pasibaigusių įvykių kelyje skaičius tenkantis šimtui tūkstančių gyventojų JAV yra vienas didžiausių pasaulyje.⁵⁴ Analogiška situacija minėtoms bendrosios teisės tradicijos valstybėms, teisinio reguliavimo prasme, yra ir Jungtinėje Karalystėje,⁵⁵ kur nelaimingi atsitikimai pakeliui į darbą ar iš darbo (angl. *commuting accidents*) nelaikomi nelaimingais atsitikimais darbe, nors dauguma kontinentinės Europos valstybių šiuos įvykius pripažįsta nelaimingais atsitikimais darbe. Pavyzdžiui, Prancūzijoje, Socialinės apsaugos kodekso 4 knygos 1 skyriaus straipsnyje L411-2 numatyta, kad nelaimingais atsitikimais darbe pripažįstami nelaimingi atsitikimai įvykę pakeliui iš darbo ar į darbą, taip pat įvykę darbuotojui keliaujant į vietą ar iš vietos, kurioje jis įprastai valgo.⁵⁶ Analogiškai nelaimingais atsitikimais Prancūzijoje pripažįstami ir įvykiai tarnyboje.⁵⁷ Atkreiptinas dėmesys į Australijos reguliavimą, kuris skiriasi nuo kitų minėtų bendrosios teisės tradicijos valstybių – JAV, Didžiosios Britanijos, Kanados. Grįžimo į darbą akto,⁵⁸ 7 skirsnyje, skirtingai nei minėtose šios teisės tradicijos valstybėse, yra numatyta, kad nelaimingi atsitikimai pakeliui į darbą ar iš darbo, kai keliaujama tiesioginiu maršrutu, priskiriami prie nelaimingų atsitikimų darbe. Galime daryti išvadą, kad ta pati teisės tradicija nelemia išimtinai vienodo socialinių veiksnių traktavimo ir tam tikrais, ypač socialinės apsaugos klausimais, reguliavimas gali skirtis. Taigi, nelaimingų atsitikimų darbe skirstymas pagal darbuotojo buvimą darbdavio dispozicijoje yra aktualus tik tuomet, kai valstybė pripažįsta nelaimingus atsitikimus pakeliui iš darbo ir į darbą, o pripažinimo klausimas yra sprendžiamas valstybės viduje, nepriklausomai nuo jos narystės tarptautinėse organizacijose ar *sui generis* tarptautinėse organizacijose,⁵⁹ tokiose kaip Europos Sąjunga.

Jau paminėti tiek darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme numatyti, tiek sistemiškai analizuojant teisės aktus išskirti, nelaimingų atsitikimų darbe skirstymo būdai nėra vieninteliai, kuriais remiantis gali būti klasifikuojami nelaimingi atsitikimai darbe. Šis reiškinys gali būti skirstomas pagal įvairias aplinkybes, susijusias su nelaimingu atsitikimu

---

⁵⁴Tarptautinio transporto forumo (*International transport forum*) ataskaita apie saugumą keliuose, 2015 p. 14. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: http://www.itf-oecd.org/sites/default/files/docs/15irtad_summary.pdf

⁵⁵WALTERS D. An International Comparison of Occupational Disease and Injury Compensation Schemes 2007. [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. vasario 23 d.] Prieiga per internetą: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/330347/InternationalComparisonsReport.pdf

⁵⁶Prancūzijos Respublikos socialinės apsaugos kodeksas (*Code de la sécurité sociale*) [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.] Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006073189>

⁵⁷MARTIN-CASALS. M.; PAPAYANIS M.D. Uncertain Causation in Tort Law. Cambridge University Press 2016 p. 16

⁵⁸Grįžimo į darbą aktas (Return to Work Act) 2014 6.11.2014 (Gazette 4.12.2014 p6610)

⁵⁹JARAŠIŪNAS. E. Europos Sąjungos teisinio kvalifikavimo problemos. *Jurisprudencija* 2011, p. 1325

darbe, į ką atsižvelgiant yra kaupiama statistika. Lietuvoje, statistiką susijusią su nelaimingais atsitikimais darbe kaupia VDI. Duomenys čia kaupiami tokie, kokių kaupimą ir siuntimą Eurostat nustato ENADS metodika. Metodikoje⁶⁰ nelaimingus atsitikimus darbe apibūdina labai daug veiksnių, tačiau analizuojant šiuos veiksnys, visgi galima išskirti tris pagrindines nelaimingų atsitikimų darbe veiksnių kategorijas : a) veiksniai apibūdinantys darbo aplinką bei darbuotoją; b) veiksniai apibūdinantys nelaimingo atsitikimo darbe įvykimą; c) veiksniai apibūdinantys nelaimingo atsitikimo darbe pasekmes. Pirmai kategorijai yra svarbios aplinkybės susijusios su nelaimingu darbe, o ne pats nelaimingas atsitikimas, jo įvykimo pobūdis. Šiai kategorijai priskiriami ir kaupiami duomenys apie darbuotojo pilietybę, jo amžių nelaimingo atsitikimo darbe metu, lytį, datą kada įvyko nelaimingas atsitikimas, tikslų įvykio laiką, geografinę vietovę kurioje įvyko nelaimingas atsitikimas, darbdavio vykdomą ekonominę veiklą, darbuotojo įprastai atliekamą veiklą darbo metu, darbo vietą, įmonės dydį. Antrajai kategorijai, apibūdinančiai patį nelaimingą atsitikimą yra svarbu tai, kaip įvyko nelaimingas atsitikimas darbe, kas lėmė nelaimingo atsitikimo įvykimą, tą apibūdina tokie veiksniai kaip: tiksli fizinė veikla nelaimingo atsitikimo metu; šios veiklos materialusis veiksnys – įrankis, priemonė kuri buvo naudojama nelaimingo atsitikimo metu; nukrypimas – paskiausias įvykis, kuriuo nukrypta nuo įprastos būklės ir dėl kurio įvyko nelaimingas atsitikimas; nukrypimo materialusis veiksnys – įrankis, priemonė, susijęs su nukrypimu. Trečiajai kategorija yra sietina su nelaimingo atsitikimo darbe pasekmėmis, patirto sužalojimo rimtumu. Ją apibūdina tokie veiksniai kaip: sužeidimo rūšis, turimos omenyje fizinės nukentėjusiojo sužeidimo pasekmės; sužeista kūno dalis; darbuotojo netekto darbingumo dėl nelaimingo atsitikimo darbe laikotarpis. Taigi, ENADS metodika nustato konkrečius reikalavimus bei klasifikavimo būdus, į kuriuos valstybė, kaupdama duomenis apie nelaimingus atsitikimus darbe, turi atsižvelgti, taip sudarant galimybę palyginti atskirų valstybių praktiką šioje srityje.

Apibendrinant galima teigti, kad kintant teisiniam reguliavimui, o tuo pačiu ir nelaimingo atsitikimo darbe sampratai Lietuvoje, kito ir nelaimingų atsitikimų klasifikavimas. Taip pat, galima konstatuoti, kad sistemiškai analizuojant atskirų valstybių reguliavimą, išvelgiame tiek bendrumų, tiek skirtumų, o palyginus bendrus statistinius

---

⁶⁰ Europos Komisijos Europos nelaimingų atsitikimų darbe statistikos (ENADS) darbo grupės 2013m. metodika. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 24d.] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5926181/KS-RA-12-102-EN.PDF/56cd35ba-1e8a-4af3-9f9a-b3c47611ff1c>

duomenis, gali išryškėti įvairios problemos, tokios kaip nelaimingų atsitikimų darbe latentiskumas.

2.2. Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos reikšmė

2.2.1. Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos reikšmė susijusi su statistika

Kaip jau buvo minėta anksčiau, nelaimingų atsitikimų darbe skirstymas pagal įvairius kriterijus yra racionalus ir pagrįstas bei kiekviena nelaimingų atsitikimų klasifikacija, ypač pateikiama įstatymuose, konkrečiai – Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme, turi savitą reikšmę. Pirmiausia ir akivaizdžiausia nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos svarba yra pastebima kaupiant statistiką. Kiekviena valstybė turi tam tikslui paskyrusi atsakingas už šį reiškinį institucijas, kaip jau buvo minėta, Lietuvoje statistiką susijusią su nelaimingais atsitikimais darbe kaupia VDI, tuo tarpu Italijoje – INAIL (*Istituto nazionale Assicurazione Infortuni sul Lavoro*)⁶¹, Prancūzijoje - CNAMTS-DRP (*Caisse nationale de l'assurance maladie des travailleurs salariés – Direction des risques professionnels*)⁶². Statistikos, susijusios su nelaimingais atsitikimais darbe, kaupimas valstybėje yra itin svarbus, galima išskirti keletą aspektų. Šio reiškinio svarba pasireiškia tiek vidiniu, tiek išoriniu aspektu. Vidinis aspektas pasireiškia tuo, kad kaupiant statistiką, galima palyginti kiekvienų metų duomenis, stebėti nelaimingų atsitikimų darbe kitimo tendencijas kiekvienoje valstybėje. Statistikos kaupimas yra reikšmingas nelaimingų atsitikimų darbe prevencijai, kadangi lyginant kiekvienų metų duomenis, galime matyti ar prevencijos priemonės kurių buvo imtasi yra efektyvios, ar visgi nelaimingų atsitikimų darbe skaičius didėjo ir yra būtini tam tikri pokyčiai. Kaip minėta, ENADS metodika⁶³ nustato daugybę aspektų į kuriuos turi būti atsižvelgta kaupiant nelaimingų atsitikimų darbe statistiką. Šių veiksnių analizė leidžia nustatyti tam tikras rizikos grupes - ekonominės veiklos sritis, kuriose įvyksta daugiausiai nelaimingų atsitikimų darbe, taip pat darbuotojų amžiaus grupes, kuriose nelaimingų atsitikimų darbe skaičius yra didžiausias bei kitus aspektus. Atitinkamai, tokioms grupėms gali būti skiriama daugiau dėmesio siekiant užkirsti kelią nelaimingiems atsitikimams

---

⁶¹ Nacionalinis Italijos Respublikos draudimo nuo nelaimingų atsitikimų darbe institutas (INAIL) [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 25d.] Prieiga per internetą: <https://www.inail.it/cs/internet/home.html>

⁶² Prancūzijos Respublikos valstybinio darbuotojų sveikatos draudimo profesinės rizikos departamentas. (CNAMTS-DRP) [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 25 d.] Prieiga per internetą: <http://www.risquesprofessionnels.ameli.fr/>

⁶³ Europos Komisijos Europos nelaimingų atsitikimų darbe statistikos (ENADS) darbo grupės 2013m. metodika. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 24d.] Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5926181/KS-RA-12-102-EN.PDF/56cd35ba-1e8a-4af3-9f9a-b3c47611ff1c>

ateityje. Išorinis aspektas pasireiškia tuo, kad valstybių sukauptus duomenis galima palyginti tarpusavyje. Pavyzdžiui, tai, kokius duomenis ES valstybės narės turi kaupti bei išsiųsti Eurostat, numato ES reglamento⁶⁴ I priedas. Palyginus šiame priede nustatytus duomenis, galime išsiaiškinti, kurios ES valstybės narės nelaimingų atsitikimų darbe problemą sprendžia efektyviau, domėtis jų gerąja praktika ir ją pritaikyti. Tarpvalstybinis duomenų palyginimas gali atskleisti ir tokias problemas, kaip jau aptartas nelaimingų atsitikimų darbe latentiskumas, kadangi ši problema išryškėja būtent tada, kai statistiniai duomenys yra palyginami su kitų valstybių duomenimis.

2.2.2. Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos reikšmė susijusi su tyrimu

Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikavimas pagal įvairius aspektus yra reikšmingas ne tik statistikos kaupimui, jos analizei, bet ir nelaimingų atsitikimų darbe tyrimui. Kaip jau buvo minėta, Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme⁶⁵ yra įtvirtintas nelaimingų atsitikimų darbe skirstymas pagal jų padarinius bei pagal nukentėjusiųjų skaičių. Toks skirstymas yra aktualus tiek subjektams, tiriantiems nelaimingą atsitikimą, tiek terminams, per kuriuos įvykis turi būti ištirtas. Pavyzdžiui, kalbant apie nelaimingų atsitikimų klasifikavimą pagal pasekmes, tyrimo ir apskaitos nuostatuose⁶⁶ yra numatyta, kad įvykį darbe, išskyrus tiriamą VDI, tiria darbdaviui atstovaujantį asmens įsakymu ar kitu tvarkomuoju dokumentu patvirtinta dvišalė komisija, sudaryta iš vienodo skaičiaus darbdavio atstovų, kuriuos skiria darbdavys, ir darbuotojų atstovų saugai ir sveikatai. Tokiems, VDI netiriamiems įvykiams priskiriami lengvi nelaimingi atsitikimai darbe. Įvykį darbe, dėl kurio sunkiai pakenkta darbuotojo sveikatai ar darbuotojas mirė, tiria VDI inspektorius, dalyvaujant darbdavio atstovui ir darbuotojų atstovui saugai ir sveikatai.⁶⁷ Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacija pagal pasekmes reikšminga ne tik tyrimo subjektų aspektu, bet ir tyrimo terminų aspektu. Lengvi nelaimingi atsitikimai darbe turi būti ištirti per 10 darbo dienų, po to, kai jie įvyksta. Akivaizdu, kad sunkūs ir mirtini nelaimingi atsitikimai darbe sukelia skaudesnes pasekmes, yra sudėtingesni, todėl jų ištyrimui reikalingas didesnis laiko tarpas, nei skirtas lengviems nelaimingiems atsitikimams. Sunkūs ir mirtini nelaimingi atsitikimai darbe turi būti ištirti per 20 darbo dienų nuo pranešimo apie įvykį darbe VDI gavimo.

---

⁶⁴ 2011 m. balandžio 11 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 349/2011, kuriuo įgyvendinamos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1338/2008 dėl Bendrijos statistikos apie visuomenės sveikatą ir sveikatą bei saugą darbe nuostatos dėl nelaimingų atsitikimų darbe statistikos

⁶⁵ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 70-3170

⁶⁶ Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimas Nr. 1118 „Dėl Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir apskaitos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2004 Nr. 136-4945

⁶⁷ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 70-3170

Praktikoje pasitaiko, kad visiškai tiksliai ištirti tyrimui reikšmingas įvykio aplinkybes per 20 darbo dienų laikotarpį yra per sudėtinga, todėl Tyrimo ir apskaitos nuostatuose yra įtvirtinta galimybė Vyriausiajam valstybiniam darbo inspektoriumi, atsižvelgus į tyrimo sudėtingumą ir VDI inspektorius, tiriančio įvykį darbe, motyvuotą prašymą, pratęsti įvykio tyrimo trukmę dar 10 darbo dienų. Tokie atvejai, yra gan dažni, pavyzdžiui vienoje LVAT bylų,⁶⁸ teismas nagrinėjo ginčą dėl nelaimingo atsitikimo darbe tyrimo akto dalies, kuria buvo skundžiamas VDI sprendimas pripažinti, kad nelaimingą atsitikimą lėmė ir darbuotojo privalomų vykdyti saugos instrukcijų pažeidimas. Nelaimingo atsitikimo darbe tyrimas truko nuo balandžio 10 d. iki gegužės 22d. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ankstesnėse tyrimo nuostatų redakcijose buvo galimybė sunkaus nelaimingo atsitikimo darbe tyrimo trukmę pratęsti dar 20 darbo dienų, tačiau, siekiant tyrimo operatyvumo šis laikotarpis buvo sumažintas iki 10 darbo dienų. Analizuojant nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos pagal nukentėjusiųjų skaičių reikšmę, pažymėtina, kad ši klasifikacija taip pat turi įtakos įvykio tyrimui. Tokį įvykį, dėl kurio miršta trys ar daugiau darbuotojų, tiria komisija. Ši komisija skiriasi nuo dvišalės komisijos, sudarytos iš darbuotojų ir darbdavio atstovų, tiriančios lengvus nelaimingus atsitikimus darbe. Tokius įvykius, kai miršta 3 ar daugiau darbuotojų tiria atskira komisija, kurios pirmininkas yra vyriausiasis valstybinis darbo inspektorius, nariai – vyriausiojo valstybinio darbo inspektorius pavaduotojas, Valstybinės darbo inspekcijos teritorinio skyriaus vedėjas ir šio skyriaus 2 inspektorai. Atliekant tyrimą dalyvauja darbdavio atstovas ir darbuotojų atstovo (-ų) skirti asmenys.⁶⁹ Kyla tokios komisijos sudarymo būtinybės klausimas, kadangi kiekvienas nelaimingas atsitikimas darbe turi būti ištiriamas teisės aktų nustatyta tvarka, preciziškai bei paisant visų teisės aktuose įtvirtintų reikalavimų, o jeigu tyrimo akto rezultatai netenkina darbdavio, darbuotojo ar mirties atveju – jo atstovo, tyrimo aktas gali būti skundžiamas. LVAT vienoje naujesnių bylų⁷⁰ akcentavo, kad darbuotojas ar darbdavys, nesutikdami su nelaimingo atsitikimo darbe arba nelaimingo atsitikimo pakeliui į darbą ar iš darbo, arba profesinės ligos priežasčių tyrimo aktais, gali juos skųsti vyriausiajam valstybiniam darbo inspektoriumi, o poįstatyminiu norminiu teisės aktu (tyrimo ir apskaitos nuostatais) yra detalizuojama tyrimo aktų apskundimo tvarka. Darbo autoriaus nuomone, galima daryti išvadą, kad tokios, minėtos komisijos sudarymas nėra proporcingas jos sudarymo tikslams

---

⁶⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje *K.A v Lietuvos Respublikos Valstybinė darbo inspekcija Nr. A-439-146/2016*

⁶⁹ Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimas Nr. 1118 „Dėl Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir apskaitos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2004 Nr. 136-4945

⁷⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis administracinėje byloje *UAB „Žvalguva“ v. Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija Nr. eAS-672-146/2016*

bei sudaro perteklinę apkrovą VDI, dėl ko neproporcingai yra naudojami žmogiškieji ištekliai – inspektoriai, kadangi tokius atvejus pakankamai optimaliai gali ištirti ir VDI inspektorius, dalyvaujant darbuotojo ir darbdavio atstovams. Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikavimas pagal nukentėjusiųjų skaičių taip pat turi įtakos ir tyrimo terminams. Minėti nelaimingi atsitikimai, kai miršta 3 ir daugiau darbuotojų, turi būti ištiriami per 20 darbo dienų. Šis terminas taip pat gali būti pratęsiamas. Skirtingai nei tiriant sunkius ir mirtinus nelaimingus atsitikimus dėl kurių nemiršta 3 ir daugiau darbuotojų, tiriant šiuos įvykius, terminas gali būti pratęsiamas dar 20 darbo dienų, komisijos, tiriančios nelaimingą atsitikimą sprendimu. Pažymėtina, kad ankstesnėse Tyrimo ir apskaitos nuostatų redakcijose, tyrimo trukmė galėjo būti pratęsiama apibrėžtam laikotarpiui, komisijos sprendimu. Toks teisinis reguliavimas kelia tam tikrų neaiškumų, kadangi termino pratęsimas yra siejamas ne su trukme, o su apibrėžtumu. Taigi, terminas galėjo būti pratęsiamas ir ilgesniam, nei 20 darbo dienų laikotarpiui, taip sudarant galimybę tyrimo vilkinimui bei pažeidžiant operatyvumo principą. Manytina, kad dabartinis reguliavimas šiuo klausimu yra tikslingesnis, kadangi yra siejamas su konkrečia maksimalia tyrimo trukme. Be Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme pateiktų klasifikacijų, buvo aptariamas ir nelaimingų atsitikimų darbe skirstymas pagal darbuotojo buvimą realioje darbdavio dispozicijoje. Toks skirstymas taip pat yra reikšmingas nelaimingo atsitikimo darbe tyrimui. Tokie nelaimingi atsitikimai, kai darbuotojas nėra realioje darbdavio dispozicijoje – nelaimingi atsitikimai pakeliui į darbą ar iš darbo, visais atvejais yra tiriami dvišalės komisijos, sudarytos iš darbuotojų ir darbdavio atstovų. Tokių įvykių ištyrimo terminas – 10 darbo dienų. Pažymėtina, kad šie įvykiai yra tiriami to paties subjekto ir per tokį patį terminą, nepriklausomai nuo to, kiek darbuotojų susižalojo vykstant į darbą ar iš darbo, ar koks yra susižalojimo sunkumas. Kyla klausimas ar toks reguliavimas, kai itin skausmingas pasekmes sukiantis įvykis, pavyzdžiui, nelaimingo atsitikimo pakeliui į darbą metu žūsta du darbuotojai, o trečias – sunkiai sužalojimas, tiriamas 10 darbo dienų, yra pakankamas, išanalizuoti visoms reikiamoms aplinkybėms bei priimti visapusiškai objektyvų sprendimą. Darbo autoriaus nuomone, toks terminas dažniausiai turėtų būti laikomas pakankamu. Tai paaiškintina tuo, kad tokių įvykių ištyrimui keliami kitokie tikslai, nei kad tiriant nelaimingus atsitikimus kurie įvyko darbo vietoje ar vykdant darbo funkcijas. Tačiau, manytina, kad tam tikrais išimtiniais atvejais, kai visų reikšmingų aplinkybių neįmanoma nustatyti per 10 darbo dienų terminą, teisės aktuose turėtų būti numatyta, kad tokį įvykį tiriančiam subjektui yra galimybė šio įvykio tyrimo terminą pratęsti, kadangi šiuo metu tokia galimybė tyrimo ir apskaitos nuostatuose nėra numatyta.

2.2.3. Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos reikšmė susijusi su kompensacijomis

Jau buvo minėta, kad nelaimingų atsitikimų darbe klasifikavimas yra reikšmingas statistikos kaupimui bei nelaimingų atsitikimų darbe tyrimui. Nelaimingų atsitikimų darbe skirstymas Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 42 straipsnio⁷¹ numatyta tvarka taip pat turi reikšmę ir skiriant išmokas bei kompensacijas nukentėjusiems nuo nelaimingų atsitikimų asmenims. Istoriskai, pareigą kompensuoti darbuotojo nuostolius įvykus nelaimingam atsitikimui darbe ir mokėti aptariamas kompensacijas, tarptautiniu mastu įtvirtino Tarptautinė darbo organizacija (toliau – TDO) Darbuotojų nelaimingų atsitikimų kompensavimo konvencijoje, nustatydama, kad TDO narės turi užtikrinti, kad asmenims patyrusiems nelaimingą atsitikimą darbe turi būti kompensuota.⁷² Nors Lietuva nebuvo ratifikavusi šios konvencijos, tačiau tarpukariu buvo ratifikavusi Vienodų sąlygų taikymo dėl nelaimingų atsitikimų kompensavimo konvenciją,⁷³ kurioje yra perkeltos kai kurios iš prieš tai minėtos konvencijos nuostatų.

Nelaimingų atsitikimų darbe skirstymas pagal pasekmes į lengvus, sunkius ir mirtinus, yra svarbus darbuotojo patirtų nuostolių kompensavimui, kadangi nuo to, kokio sunkumo yra nelaimingas atsitikimas darbe priklauso tai, kokia išmoka ar kompensacija darbuotojui bus mokama. Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas⁷⁴ numato, kad įvykus nelaimingam atsitikimui darbe, gali būti mokamos šios išmokos ar kompensacijos: a) ligos dėl nelaimingo atsitikimo darbe, pakeliui į darbą ar iš darbo arba profesinės ligos išmoka (toliau – ligos išmoka); b) netekto darbingumo vienkartinė kompensacija; c) netekto darbingumo periodinė kompensacija; d) vienkartinė draudimo išmoka apdraustajam asmeniui mirus; e) periodinė draudimo išmoka apdraustajam asmeniui mirus. Kyla klausimas, kada kuri išmoka ar kompensacija yra mokama ar jos gali būti mokamos kartu, ir koks nelaimingo atsitikimo darbe sunkumo laipsnis yra kiekvienos iš šių išmokų ar kompensacijų mokėjimo pagrindas. Įvykus lengvam ar sunkiam nelaimingam atsitikimui darbe nukentėjęs darbuotojas turi teisę gauti ligos išmoką arba netekto darbingumo vienkartinę ar periodinę kompensacijas. Praktikoje dažniausiai pasitaikanti yra ligos išmoka, kadangi lengvų nelaimingų atsitikimų darbe įvyksta daugiausiai, o kitos išmokos dažniausiai yra siejamos su sunkesniais padariniais.

---

⁷¹ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 70-3170

⁷² Tarptautinės darbo organizacijos konvencija dėl Darbuotojų nelaimingų atsitikimų kompensavimo Nr. 17, 1925 m.

⁷³ Tarptautinės darbo organizacijos konvencija dėl Vienodų sąlygų taikymo dėl nelaimingų atsitikimų kompensavimo. Nr. 19, 1925 m.

⁷⁴ Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 110-3207

Pagrindas skirti ligos išmoką yra nedarbingumo pažymėjimas. Įvykus nelaimingam atsitikimui, nedarbingumo pažymėjimą, gydytojas išduoda Elektroninių nedarbingumo pažymėjimų bei elektroninių nėštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimų išdavimo taisyklių⁷⁵ nustatyta tvarka. Ligos išmoka nukentėjusiam darbuotojui yra mokama už visą nedarbingumo pažymėjimu nustatytą laikotarpį. Darbuotojui šiuo laikotarpiu yra mokama 100 proc. kompensuojamojo uždarbio, taikomo ligos išmokoms skaičiuoti. Ligos išmoka yra susijusi su įvykio tyrimu, kadangi, minėtame įstatyme yra numatyta, kad jeigu nelaimingas atsitikimas darbe neištiriamas per 30 dienų nuo kreipimosi į Fondo valdybos teritorinį skyrių (toliau – Fondo valdybos teritorinis skyrius), darbuotojo netektas darbingumas yra kompensuojamas Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatyme nustatyta tvarka. Darbo autoriaus nuomone, toks reguliavimas yra kvestionuotinas, kadangi susidarius šiai situacijai, darbuotojui galimai išmokama mažesnė išmoka, nei kad būtų mokama ištyrus nelaimingą atsitikimą per minėtą terminą, o tyrimo trukmė priklauso ne nuo nukentėjusio darbuotojo, o nuo jį tiriančių subjektų operatyvumo. Ligos išmoką darbuotojas gauna iki darbingumo atgavimo arba iki to momento kai yra nustatomas jo darbingumo lygis.

Darbuotojui patyrus lengvą ar sunkų nelaimingą atsitikimą darbe, ligos išmoka nėra vienintelė, kuri yra mokama šiais atvejais. Kaip jau minėta, praktikoje dažniausiai yra mokama ligos išmoka, kadangi lengvų ir sunkių nelaimingų atsitikimų įvyksta daugiau nei mirtinų, o ligos išmoka yra pirminė darbuotojo kompensacija, už patirtą žalą. Nors tokių situacijų, kai, pavyzdžiui, darbuotojui patyrus rankos lūžį, jis po reabilitacijos atgauna darbingumą ir gali tęsti darbo funkcijų vykdymą yra daugiausia, tačiau atvejai, kai darbuotojas patiria sunkesnius nelaimingo atsitikimo darbe padarinius taip pat yra ne reti. Tokiais atvejais darbuotojui yra mokama vienkartinė arba periodinė netekto darbingumo kompensacija. Abiejų šių išmokų mokėjimo pagrindas yra netekto darbingumo lygio nustatymo faktas. Darbingumo lygį nustato Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakyme Dėl Darbingumo lygio nustatymo kriterijų aprašo ir Darbingumo lygio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo⁷⁶ (toliau – darbingumo lygio nustatymo tvarka) yra numatyta, kad kreipdamasis į Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybą, asmuo turi pateikti gydytojo siuntimą, kuris išduodamas tik padarius išvadą, kad darbuotojo reabilitacija yra nesėkminga, ir po jos išlieka organizmo funkcinų sutrikimų, patvirtintų tyrimais. Taigi, vienkartinė ar periodinė netekto darbingumo kompensacija mokama tik tada, kai darbuotojas neatgauna darbingumo po

---

⁷⁵ Valstybės žinios, 2005-07-07, Nr. 83-3078

⁷⁶ Valstybės žinios, 2005-03-24, Nr. 38-1253

reabilitacijos laikotarpio. Tai, kokia kompensacija – vienkartinė ar periodinė bus mokama darbuotojui neatgavusiam darbingumo, priklauso nuo jo netekto darbingumo lygio. Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme⁷⁷ numatyta, kad vienkartinė netekto darbingumo kompensacija mokama atvejais, kai darbuotojas netenka nedaugiau kaip 30 proc. darbingumo, o periodinė – kai netenkama 30 ir daugiau proc. darbingumo.

Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikavimas pagal pasekmes yra reikšmingas taip pat ir tuo, kad įvykus mirtinam – sunkiausiam, klasifikuojant pagal pasekmes, nelaimingam atsitikimui, mokamos skirtingos išmokos, negu minėtais atvejais, kai asmuo patiria lengvą ar sunkų nelaimingą atsitikimą darbe. Tokiu atveju yra mokamos vienkartinė bei periodinė išmokos. Iš esmės, subjektai galintys pretenduoti į šių išmokų gavimą yra tie patys – mirusiojo šeimos nariai: jo vaikai iki 18 metų arba iki pabaigos studijas pagal nuolatinę studijų programą, (iki sulaukiant 24 metų), sutuoktinis, tėvai. Tačiau galima išvelgti tam tikrų esminių skirtumų. Periodinė išmoka tam tikrų subjektų atžvilgiu yra siejama su išvardintų asmenų darbingumu arba mirusiojo vaikų priežiūra. Pavyzdžiui, tiek sutuoktinis, tiek mirusiojo tėvai gali pretenduoti į išmoką tik jei prižiūri mirusiojo vaikus, iki jie sulauks minėto amžiaus, sutuoktinis papildomai gali pretenduoti į šią išmoką, jei yra nedarbingas ar sulaukęs senatvės pensijos amžiaus. Tuo tarpu vienkartinės draudimo išmokos mokėjimas nėra sietinas su minėtų asmenų darbingumu ar mirusiojo vaikų priežiūra – ją gali gauti visi šeimos nariai, nepriklausomai nuo jų darbingumo. Šių išmokų skirtingumas taip pat pasireiškia tuo, kad vienkartinę išmoką gali gauti išimtinai tik mirusiojo dėl nelaimingo atsitikimo darbe šeimos nariai, o periodinė išmoka gali būti mokama ir kitiems asmenims, kurie buvo išlaikomi mirusiojo ir yra nedarbingi, o jų nedarbingumas yra patvirtintas įstatymų nustatyta tvarka. Minėtų išmokų mokėjimo terminai taip pat yra skirtingi. Dėl periodinės draudimo išmokos tam teisę turintys asmenys gali kreiptis per 3 metus nuo teisės į šią išmoką atsiradimo dienos, o praleidus šį terminą, už praėjusį laiką yra mokama tik už paskutinius 12 mėnesių. Tuo tarpu dėl vienkartinės išmokos tam teisę turintys asmenys turi kreiptis per 3 mėnesius, nuo įvykio pripažinimo draudžiamuoju dienos. Itin atkreiptinas dėmesys į tai, kad ankstesnėse, iki 2015 m. sausio 1 d. galiojusiose nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo redakcijose buvo nustatyta, kad jeigu per tris mėnesius niekas iš turinčių tam teisę kreiptis asmenų nepadaavė prašymo dėl šios išmokos, tuomet išmoka mokama pirmam tokį prašymą pateikusiam asmeniui, jeigu jis kreipėsi ne vėliau kaip praėjus 3 metams nuo asmens

---

⁷⁷ Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 110-3207

mirusio dėl nelaimingo atsitikimo darbe mirties dienos. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas viename iš savo nutarimų⁷⁸ išaiškino, kad negali būti nustatytas toks teisinis reguliavimas, kad Konstitucijoje garantuotos asmens teisės į socialinę paramą atsiradimas būtų susietas su konstituciškai nepagrįstomis sąlygomis, kurių nors institucijų ar pareigūnų subjektyviais sprendimais arba kitomis atsitiktinėmis aplinkybėmis. Apibūdindamas būtent šį 3 metų terminą, kai išmoką turi teisę gauti pirmas tokį prašymą pateikęs asmuo, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad tokiu reguliavimu teisės į vienkartinę draudimo išmoką atsiradimas yra susietas ne su objektyviomis sąlygomis, kurias turi atitikti asmuo, turintis teisę gauti vienkartinę draudimo išmoką, ir veiksmais, kuriuos jis turi įstatyme nustatytu laiku atlikti, o su atsitiktine aplinkybe, dėl kurios jis praranda teisę į minėtą išmoką. Toks reguliavimas pripažintas prieštaraujančiu Konstitucijos 29 straipsnio 1 daliai bei teisinės valstybės principui, todėl jo buvo atsisakyta. Labai svarbu paminėti, kad aptartame nutarime taip pat buvo akcentuota, kad Įstatymų leidėjas negali nustatyti ir tokio teisinio reguliavimo, kad asmenys, praleidę kreipimosi dėl socialinės paramos – vienkartinės draudimo išmokos skyrimo terminus, neturėtų galimybės esant objektyvioms aplinkybėms prašyti juos atnaujinti. LVAT išplėstinė teisėjų kolegija vienoje nutarčių⁷⁹ taip pat pabrėžė, kad 3 mėnesių terminas dėl vienkartinės išmokos kreiptis yra procedūrinis, ir esant objektyvioms aplinkybėms gali būti atnaujintas. Teismas taip pat pastebi, kad įstatymų leidėjas teisės aktuose nėra numatęs šio termino atnaujinimo mechanizmo bei subjekto sprendžiančio šį klausimą. Taigi, galime daryti išvadą, toks reguliavimas laikytinas tikslintinu bei būtų galima svarstyti šio termino atnaujinimo mechanizmo įtvirtinimo klausimą teisės aktuose.

Apibendrinant, galima pažymėti, kad nelaimingų atsitikimų darbe skirstymas pagal įvairius požymius turi trejopą reikšmę: a) išmokoms bei kompensacijoms, b) nelaimingų atsitikimų darbe tyrimui, c) statistinių duomenų kaupimui ir analizei bei nelaimingų atsitikimų darbe prevencijai.

---

⁷⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2013 m. gruodžio 11 d. nutarimas dėl Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 25 straipsnio 5 dalies ir Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų išmokų nuostatų 103.5 punkto atitikties Konstitucijai.

⁷⁹ Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje T. K ir P.K v Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Vilniaus skyrius Nr. A⁵⁰²-1137/2014

3. Nelaimingų atsitikimų darbe pripažinimas draudžiamaisiais įvykiais

3.1. Nelaimingų atsitikimų darbe pripažinimo draudžiamuoju įvykiu reikšmė

Nelaimingų atsitikimų darbe socialinis draudimas, kaip reiškinys, pirmą kartą įtvirtintas dar 19 a. Pirmoji tai padariusi valstybė buvo Vokietija – 1884 m., vėliau sekė Austrija – 1887 m. ir kitos valstybės.⁸⁰ Lietuvoje analogiškas draudimas pirmą kartą įtvirtintas tarpukariu – 1936 m. priėmus Draudimo nuo nelaimingų atsitikimų darbe įstatymą. Kadangi vėliau sekė okupaciniai laikotarpiai, teisės aktai buvo keičiami, o Lietuva nebuvo nepriklausoma valstybė ir savarankišką nelaimingų atsitikimų darbe socialinio draudimo įstatymą priėmė 1999 m., galima teigti, kad šioje srityje tokių gilių tradicijų Lietuva neturi.

Analizuojant dabartinį nelaimingų atsitikimų darbe reguliavimą, minėta, kad nelaimingas atsitikimas darbe, tai įvykis darbe (tarnyboje), įskaitant eismo įvykį, atliekant darbo (tarnybos) funkcijas ar būnant darbo vietoje (papildomų, specialių pertraukų ar pertraukų pailsėti ir pavalgyti metu, kai darbuotojas yra darbo vietoje, įmonės patalpose ar jos teritorijoje), dėl kurio darbuotojas patiria žalą sveikatai ir netenka darbingumo nors vienai dienai arba dėl kurio darbuotojas miršta, nustatyta tvarka iširtas ir pripažintas nelaimingu atsitikimu darbe.⁸¹ Akivaizdu, kad tokie įvykiai darbuotojui sukelia neigiamų pasekmių: žala sveikatai, netektas darbingumas, galima psichologinė įtampa, sunkių nelaimingų atsitikimų darbe atveju – galimas sunkus integravimasis į visuomenę. D. Pieters nelaimingus atsitikimus darbe aprašo kaip vienus iš socialinės rizikos veiksnių.⁸² Tokios pat nuomonės laikosi ir A. Bitinas,⁸³ socialinę riziką apibrėždamas kaip tikėtinus įvykius, nuo kurių yra numatytos socialinės apsaugos priemonės. Taigi, tokie įvykiai, kurie, kaip minėta, sukelia neigiamas pasekmes darbuotojui bei yra laikomi socialinės rizikos veiksniais, turi būti tam tikru būdu kompensuojami – nustatomos tam tikros socialinės garantijos šiuos įvykius patyrusiam darbuotojui. Kokios išmokos gali būti mokamos tokiais atvejais aptarta analizuojant nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos reikšmę. Tačiau, labai svarbu paminėti, kad teisė į tokias socialines garantijas, susijusias su nelaimingais atsitikimais darbe, darbuotojui atsiranda tik tada, jeigu įvykis pripažįstamas draudžiamuoju. Nelaimingų atsitikimų darbe socialinis draudimas kompensuoja dėl draudžiamųjų įvykių negautas pajamas šios rūšies draudimu apdraustiesiems asmenims, o

---

⁸⁰ MIKELĖNAS V. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai* Vilnius: Justitia, 1995, p. 36

⁸¹ Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 110-3207

⁸² PIETERS D. *Social security: An introduction to the basic principles*. Kluwer Law International 2006 p. 32

⁸³ BITINAS A. *Socialinė apsauga Europos Sąjungoje: pensijų sistemų modernizavimas*. Vilnius, 2011, p. 8.

jų mirties dėl draudžiamųjų įvykių atvejais – jų šeimos nariams. Pats draudžiamasis įvykis yra juridinis faktas, dėl kurio atsiranda teisė į valstybinio socialinio draudimo išmoką įstatymų nustatyta tvarka. Draudžiamaisiais gali būti pripažįstami tik tie įvykiai, kurie įvyko asmenims, nurodytiems Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo (toliau – Valstybinio socialinio draudimo įstatymas) 4 straipsnio 1-4 dalyse⁸⁴ - asmenims turintiems darbo santykius arba santykius, savo esme atitinkančius darbo santykius (valstybės pareigūnai, politikai, kariai). Taigi, tik apdraustas nelaimingų atsitikimų darbe socialiniu draudimu asmuo gali pretenduoti į aptartas socialines išmokas. Sprendimus dėl įvykių pripažinimo draudžiamaisiais priima Fondo valdybos teritoriniai skyriai. Praktikoje kartais iškyla problemų, kai darbdavys vengia ar nespėja pranešti apie jau dirbantį asmenį, o tuo laikotarpiu įvyksta nelaimingas atsitikimas darbe. Taigi kyla ginčas dėl to ar darbuotojas jau buvo apdraustas socialiniu draudimu, ar ne, kadangi Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas numato,⁸⁵ kad apdraustuoju yra laikomas tas asmuo, apie kurio draudimą teisės aktų nustatyta tvarka draudėjas pateikė pranešimą Fondo valdybos teritoriniam skyriui, ir už kurį jis mokėjo ar privalėjo mokėti nelaimingų atsitikimų darbe socialinio draudimo įmokas. Šiuo klausimu LVAT vienoje bylų konstatavo,⁸⁶ kad vien tai, kad apie priimtą į darbą asmenį yra pranešta po nelaimingo atsitikimo, nėra pakankamas pagrindas atsisakyti teikti socialinį draudimą. Tai reiškia, kad tokiais atvejais asmuo yra laikomas turinčiu nelaimingų atsitikimų darbe socialinį draudimą ir turinčiu teisę į šio draudimo pagrindu teikiamas socialines garantijas.

Analizuojant nelaimingo atsitikimo pripažinimo draudžiamuoju įvykiu procedūrą, galima teigti, kad tam, kad nelaimingas atsitikimas darbe būtų pripažintas draudžiamuoju įvykiu, reikalingi du pagrindiniai etapai. Pirmajame etape nelaimingas atsitikimas yra ištiriamas, išanalizuojamos jo priežastys ir, pripažinus įvykį nelaimingu atsitikimu darbe, galiausiai surašomas N-1 ar N-2 formos aktas. Antrajame etape Fondo valdybos teritoriniai skyriai išanalizuoja tyrimo akte ir kituose dokumentuose pateiktą medžiagą ir priima sprendimą dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju įvykiu. Abu šie etapai bus toliau analizuojami darbe. Apibendrinant, galima teigti, kad nelaimingų atsitikimų darbe pripažinimas draudžiamaisiais įvykiais yra itin reikšmingas, kadangi, pripažinus įvykį draudžiamuoju, darbuotojui suteikiama teisė į tam tikras socialines garantijas ir yra

---

⁸⁴ Lietuvos aidas, 1991-05-31, Nr. 107-0

⁸⁵ Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 110-3207

⁸⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 28 d. nutartis administracinėje byloje N.U v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Mažeikių skyrius Nr. A⁵⁵²-999/2013

kompensuojamos dėl draudžiamąjį įvykių negautos pajamos, o įvykių pripažinimas nedraudžiamuoju, žalą patyrusiam asmeniui, lemia šių garantijų praradimą.

3.2. Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimas

3.2.1. Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo tikslai, tiriantys subjektai

Kaip jau minėta, nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimas draudžiamuoju įvykiu žalą patyrusiam asmeniui, o jo mirties atveju – asmens artimiesiems yra itin reikšmingas, kadangi su tuo yra siejama galimybė gauti tam tikras socialines garantijas. Iš jau minėtų nelaimingo atsitikimo darbe apibrėžimų, pateiktų tiek Darbuotojų saugos ir sveikatos, tiek Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymuose matyti, kad abiejuose teisės aktuose nelaimingu atsitikimu darbe yra laikytinas tik tas įvykis, kuris yra iširtas teisės aktų nustatyta tvarka bei pripažintas nelaimingu atsitikimu darbe. Taigi, galima daryti išvadą, kad įvykių ištyrimas ir pripažinimas nelaimingu atsitikimu darbe yra būtinoji ir pirmoji stadija, siekiant nelaimingą atsitikimą darbe pripažinti draudžiamuoju įvykiu.

Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimas LVAT praktikoje⁸⁷ yra apibrėžiamas kaip specialiaisiais šios srities norminiais teisės aktais reglamentuota procedūra, kurią atliekant priimami teisės aktų numatyti administraciniai aktai, kurie gali būti skundžiami teisės aktų nustatyta tvarka. Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas numato,⁸⁸ kad kiekvienas įvykis darbe, dėl kurio darbuotojas patiria žalą sveikatai, nelaimingas atsitikimas pakeliui į darbą ar iš darbo turi būti iširti ir jų tyrimo rezultatai surašyti Tyrimo ir apskaitos nuostatuose nustatyta tvarka. Žala sveikatai čia turėtų būti suprantama kaip tokia, dėl kurios darbuotojas netenka darbingumo bent vienai dienai, kadangi toks įvykis, dėl kurio darbuotojas patiria žalą tačiau nepraranda darbingumo yra laikytinas incidentu, o incidentai yra tiriami įmonės darbo tvarkos taisyklėse nustatyta tvarka. Minėta, kad sprendimus dėl įvykių pripažinimo draudžiamaisiais priima Fondo valdybos teritoriniai skyriai. LVAT praktikoje laikomasi pozicijos,⁸⁹ kad atlikdamas nelaimingo atsitikimo tyrimo darbe pripažinimo draudžiamuoju įvykiu procedūrą, nelaimingo atsitikimo darbe aktu (forma N-1 arba N-2) Fondo valdybos teritorinis skyrius turi vadovautis kiekvienu atveju. Tokiu teisniu reguliavimu pabrėžta, kad

---

⁸⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje UAB „Palink“ v. Lietuvos Respublikos Valstybinė darbo inspekcija Nr. A-793-146/2016

⁸⁸ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas. Valstybės žinios, 2003, Nr. 70-3170

⁸⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 16 d. nutartis administracinėje byloje J.P v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Mažeikių skyrius Nr.A¹⁴⁶-1355/2014

priimant sprendimą dėl nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimo draudžiamuoju įvykiu turi būti atsižvelgiama į kompetentingos institucijos, kuriai įstatymų leidėjo suteikti įgaliojimai iširti ir įvertinti įvykio darbe aplinkybes ir priežastis bei pateikti išvadas šiais klausimais, priimtu sprendimu. Taigi, galima daryti išvadą, kad nelaimingo atsitikimo darbe ištyrimas yra išties svarbus bei turi itin didelę reikšmę nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimui draudžiamuoju įvykiu.

Analizuojant nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacijos reikšmę tyrimui, buvo paminėtos bendrosios taisyklės, kokios rūšies nelaimingus atsitikimus tiria tam tikri subjektai. Minėta, kad lengvus nelaimingus atsitikimus darbe ir nelaimingus atsitikimus pakeliui į darbą ar iš darbo (nepaisant jų sunkumo) tiria darbdaviui atstovaujancio asmens įsakymu ar kitu tvarkomuoju dokumentu patvirtinta dvišalė komisija, sudaryta iš vienodo skaičiaus darbdavio atstovų, kuriuos skiria darbdavys, ir darbuotojų atstovų saugai ir sveikatai. Taip pat minėta, kad sunkius ir mirtinus nelaimingus atsitikimus darbe tiria VDI inspektorius dalyvaujant darbdavio atstovui ir darbuotojų atstovui saugai ir sveikatai, o įvykius dėl kurių miršta keli darbuotojai tiria speciali komisija. Tai yra bendrosios taisyklės, tačiau tam tikrais atvejais, įmanomos išimtys. Pavyzdžiui, Tyrimo ir apskaitos nuostatai numato,⁹⁰ kad tais atvejais, kai įmonėje nėra galimybės sudaryti dvišalės komisijos, lengvą atsitikimą darbe tiria VDI inspektorius. Lietuvos Respublikos Vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus įsakymas Dėl įvykių darbe ir nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ir iš darbo pildymo metodinių nurodymų patvirtinimo (toliau – Įvykių darbe pildymo metodiniai nurodymai) be jau paminėto atvejo, numato dar kelis atvejus, kai įvykius darbe ar pakeliui į darbą ar iš darbo gali tirti VDI inspektorius.⁹¹ Tokie atvejai yra sietini su tam tikrais procedūriniais pažeidimais, nurodant, kad VDI inspektorius gali tirti kiekvieną įvykį darbe, incidentą, įvykį pakeliui iš darbo ar į darbą, kai darbdavys atsisako organizuoti tyrimą ar darbuotojas nesutikdamas su tyrimo aktu pateikia skundą VDI, arba yra nustatoma, kad pakartotinio tyrimo metu, dvišalė komisiją atliko tyrimą pažeidžiant tyrimo procedūrą reglamentuojančius teisės aktus. Taigi, Įvykių darbe pildymo metodiniai nurodymai išplečia atvejų skaičių, kai tyrimą gali vykdyti VDI inspektorius, nustatant, kad esant tam tikroms sąlygoms, sietinoms su procedūriniais pažeidimais, inspektoriai gali tirti bet kokios rūšies nelaimingus atsitikimus darbe, įskaitant ir incidentus. Pažymėtina ir tokia situacija, kai darbuotojas dirba ne vienoje, o keliose darbo vietose ir nelaimingas atsitikimas įvyksta keliaujant iš vienos darbo vietos į kitą darbo vietą. Tokiu

---

⁹⁰ Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimas Nr. 1118 „Dėl Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir apskaitos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2004 Nr. 136-4945

⁹¹ TAR, 2014-09-24, Nr. 12792

atveju nelaimingo atsitikimo tyrimo našta tenka darbdaviui pas kurį keliaujama ir toks įvykis turėtų būti kvalifikuotinas kaip nelaimingas atsitikimas pakeliui į darbą. Palyginimui, Prancūzijoje, Darbo kodekso L-4612-5 straipsnis numato,⁹² kad visus nelaimingus atsitikimus darbe tiria higienos, saugumo ir darbo sąlygų komitetai (*Le comité d'hygiène, de sécurité et des conditions de travail*) deleguojami iš įmonės darbuotojų. Tokių komitetų sudarymas yra privalomas kiekvienoje darbovietėje, turinčioje 50 ir daugiau darbuotojų. Įmonėse kuriose tiek darbuotojų nėra yra išrenkamas personalo atstovas, turintis tokias pačias pareigas kaip ir minėtas komitetas, arba tam tikrais atvejais darbo inspektorius, manydamas, kad tai yra būtina, nurodo tokį komitetą sudaryti, nepaisant to, kad įmonės darbuotojų skaičius nesiekia 50. Kyla klausimas ar toks komitetas yra kompetentingas tinkamai ir kokybiškai ištirti visus nelaimingus atsitikimus darbe, nepaisant jų sunkumo. Ši problema yra sprendžiama komitetui, sunkių nelaimingų atsitikimų ar sudėtingų situacijų atvejais, sudarant galimybę pasinaudoti ekspertų pagalba. Tuo tarpu Australijoje, sveikatos ir saugos darbe aktas⁹³ įpareigoja kiekvieną nelaimingą atsitikimą darbe tirti darbdaviui, tačiau tokio tyrimo tikslas nėra kaltės dėl įvykio nustatymas, o įvykį sukėlusių priežasčių išsiaiškinimas ir siekis užkirsti kelią tokiems įvykiams ateityje. Darbuotojui patyrus sunkų ar mirtiną nelaimingą atsitikimą darbe, įvykį tiria įstatymų nustatyta tvarka paskirtas inspektorius. Taigi, palyginus Lietuvoje ir užsienio valstybėse nelaimingus atsitikimus darbe tiriančius subjektus, galima daryti išvadą, kad tiek subjektų skaičius, tiek jų pobūdis varijuoja bei būtų galima kvestionuoti netgi trijų nelaimingus atsitikimus darbe Lietuvoje tiriančių subjektų reikalingumą.

Kaip minėta, nelaimingų atsitikimų darbe tyrimas yra pirmasis būtinas etapas, siekiant įvykį pripažinti draudžiamuoju. Šis etapas turi keletą pagrindinių tikslų, iš kurių ne visi galėtų būti laikomi tiesiogiai susijusiais su nelaimingų atsitikimų darbe pripažinimo draudžiamaisiais įvykiais procesu. Tyrimo ir apskaitos nuostatai nustato,⁹⁴ kad įvykio darbe tyrimo tikslai yra: a) nustatyti įvykio darbe metu buvusias ar susidariusias sąlygas, kurios turėjo įtakos įvykiui arba jį lėmė (aplinkybės); b) nustatyti įvykio darbe priežastis; c) numatyti prevencijos priemones panašiems įvykiams darbe išvengti. LVAT praktikoje⁹⁵

---

⁹² Prancūzijos Respublikos darbo kodeksas (*Code du travail*) [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006072050>

⁹³ Sveikatos ir saugos darbe aktas (Work Health and Safety Act) 2012—19.11.2015 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. Kovo 6 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.legislation.sa.gov.au/LZ/C/A/WORK%20HEALTH%20AND%20SAFETY%20ACT%202012/CURRENT/2012.40.UN.PDF>

⁹⁴ Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimas Nr. 1118 „Dėl Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir apskaitos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2004 Nr. 136-4945

⁹⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. balandžio 9 d. nutartis administracinėje byloje A.V v. *Valstybinė darbo inspekcija, tretieji suinteresuoti asmenys UAB „Ramundas GM“ Nr. A-500-552/2015*

laikomasi pozicijos, kad įvykio darbe priežastimis laikytinas reiškinys ar visuma reiškinų, dėl kurių darbuotojas patiria traumą ar kitą žalingą poveikį sveikatai. Taigi, pirmus du tikslus galėtume tiesiogiai susieti su įvykiu pripažinimu draudžiamaisiais, kadangi tiek priežastys, tiek tam tikros įvykio aplinkybės, gali nulemti įvykio pripažinimą draudžiamuoju, apie ką plačiau bus kalbama analizuojant nelaimingų atsitikimų darbe pripažinimo draudžiamaisiais sąlygas (įtvirtintas Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme) o trečiojo tikslo – prevencijos priemonių nustatymo tiesioginę sąsają su įvykių pripažinimu draudžiamaisiais išvelgti būtų sudėtinga. LVAT praktikoje⁹⁶ nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo tiksliai nėra aiškinami plečiamai bei nurodomi identiškai, kaip ir minėtoje normoje. Įgyvendinant šiuos tikslus, nelaimingą atsitikimą darbe tiriantis subjektas taip pat privalo nustatyti koks yra įvykio priežastinis ryšys su darbu bei ar įvykį lėmė darbuotojų saugą ir sveikatą, darbo santykius reglamentuojančių teisės aktų pažeidimai, ar šie pažeidimai yra įvykio darbe priežastys. Nustatant ar nelaimingas atsitikimas darbe yra susijęs su darbo veikla, tam tikrų neaiškumų gali kilti analizuojant nelaimingus atsitikimus įvykusius darbuotojui esant komandiruotėje. Kadangi darbuotojai į komandiruotę yra siunčiami darbdavio pavedimu, atlieka darbo funkcijas bei už darbo funkcijų atlikimą yra mokamas darbo užmokestis, o Darbo kodekso 143 straipsnyje yra numatyta⁹⁷, kad buvimas komandiruotėje įeina į darbo laiką, galima daryti logišką išvadą, kad nelaimingi atsitikimai įvykę komandiruotėje, yra susiję su darbo veikla bei turėtų būti pripažįstami nelaimingais atsitikimais darbe. Tačiau, LAT vienoje bylų pažymėjo,⁹⁸ kad tokiu atveju, kada darbuotojas yra pasiunčiamas į tarnybinę komandiruotę ir būdamas joje atlieka darbo sutartimi ar kitais papildomais susitarimais su darbdaviu sulygtas darbo funkcijas sulygtoje darbo vietoje, sulygtu darbo laiku, darbdavio pavedimu ar jo interesais absoliučiai visas buvimo komandiruotėje laikas negali būti laikomas darbo laiku, nes ir komandiruotėje atliekant darbo funkcijas įstatymu yra išskiriamas kasdienio nepertraukiamojo poilsio tarp darbo dienos (pamainos) laikas, kuris neįeina į darbo laiką. Darbo laiku yra laikomas tik tas laikotarpis, kada darbuotojas tiesiogiai įgyvendina jam pavestas funkcijas, todėl minėtos bylos kontekste, kai darbuotojas buvo komandiruotėje, tačiau buityje, neatlikdamas tiesioginių darbo funkcijų iškrito iš balkono, teismas nepripažino tokio įvykio susijusiu su darbo veikla. Nemažesnę reikšmę nei įvykio ryšys su darbu ar įvykį sukėlusią priežastį nustatymas, turi tikslas nustatyti

---

⁹⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. balandžio 9 d. nutartis administracinėje byloje A.V v. Lietuvos Respublikos Valstybinė darbo inspekcija Nr. A-500-552/2015

⁹⁷ Valstybės žinios, 2002-06-26, Nr. 64-2569

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 28 d. nutartis civilinėje byloje A.G v UAB „Gilova“ Nr. 3K-3-36/2012

prevencines priemones išvengti nelaimingų atsitikimų ateityje. Tyrimo ir apskaitos nuostatai numato, kad ištyrus įvykį darbe, darbdavys organizuoja prevencijos priemonių nelaimingo atsitikimo darbe (taip pat galinčių įvykti tokių ar panašių nelaimingų atsitikimų darbe) priežastims pašalinti parengimą ir įgyvendinimą. Kadangi, kaip minėta analizuojant nelaimingų atsitikimų darbe rūšis, mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe skaičius, tenkantis šimtui tūkstančių gyventojų Lietuvoje, yra vienas didžiausių tarp ES valstybių, darbo autoriaus nuomone, šiam tikslui įgyvendinti turėtų būti skiriama daugiau dėmesio.

Pažymėtina, kad įvykių darbe ir nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ar iš darbo tyrimo tikslai skiriasi. Minėta, kad nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ar iš darbo (nepaisant jų sunkumo) tyrimo terminai yra trumpesni, nei kad sunkių ar mirtinų įvykių darbe. Tiriant nelaimingus atsitikimus pakeliui į darbą ar iš darbo, tyrėjui yra keliami tikslai aprašyti nelaimingo atsitikimo pakeliui į darbą ar iš darbo aplinkybes ir priežastis bei nustatyti, ar nelaimingas atsitikimas įvyko darbuotojo darbo dienomis kelyje tarp darbo vietos ir: a) gyvenamosios vietos; b) vietos ne įmonės teritorijoje, kurioje darbuotojas gali būti per pertrauką pailsėti ir pavalgyti; c) ne darbovietėje esančios vietos, kurioje darbuotojui išmokamas darbo užmokestis kitos darbovietės; d) kitos darbovietės.⁹⁹ Taigi, lyginant įvykių darbe ir nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ar iš darbo tyrimo tikslus, pastebėtina, kad tiriant pastaruosius, nėra keliamas reikalavimas numatyti tam tikras prevencines priemones, taip pat, akivaizdu, kad tyrėjui nereikia analizuoti darbo sąlygų, ką privaloma daryti tiriant įvykius darbe. Taip pat pažymėtina, kad tiriant nelaimingus atsitikimus pakeliui į darbą ar iš darbo, jeigu tai buvo eismo įvykis, didelę reikšmę turi valstybės institucijų ar įstaigų nustatytos aplinkybės, kurių nelaimingą atsitikimą tiriančiam subjektui iš naujo nustatinėti nereikia. Todėl toks reguliavimas, nustatantis konkretų nelaimingo atsitikimo pakeliui į darbą ar iš darbo ištyrimo terminą, nepaisant jo sunkumo, laikytinas tikslingu, tačiau visgi svarstyтина galimybė nustatyti šiuos nelaimingus atsitikimus tiriančiam subjektui teisę, išimtiniais atvejais, tyrimo trukmės terminą pratęsti.

3.2.2. Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo rezultatų įforminimas bei apskundimo tvarka

Įgyvendinęs jau aptartus įvykio darbe ar nelaimingo atsitikimo pakeliui į darbą ar iš darbo tyrimo tikslus, nelaimingą atsitikimą tyręs subjektas, pripažinęs įvykį nelaimingu atsitikimu darbe, galiausiai surašo N-1 ar N-2 formos aktą.¹⁰⁰ N-1 formos aktas surašomas

---

⁹⁹ Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimas Nr. 1118 „Dėl Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir apskaitos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2004 Nr. 136-4945

¹⁰⁰ *Ibid.*

įvykiams darbe, N-2 formos aktas surašomas ištyrus nelaimingus atsitikimus pakeliui į darbą ar iš darbo. Nepripažinus įvykio nelaimingu atsitikimu darbe, surašomas laisvos formos aktas, kuriame aprašomos įvykio aplinkybės ir nurodoma, kodėl įvykis nepripažįstamas nelaimingu atsitikimu darbe. Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas¹⁰¹ numato, kada įvykius tiriantis subjektas negali ištirto įvykio pripažinti nelaimingu atsitikimus darbe, nustatant, kad įvykis darbe, dėl kurio darbuotojas patiria žalą sveikatai ar miršta dėl su darbu nesusijusios ligos arba norėdamas nusižudyti ar susižaloti, kai prieš jį yra panaudojamas smurtas, jeigu smurto aplinkybės ir motyvai nesusiję su darbu, kai darbuotojas daro nusikalstamą veiką arba savavališkai (be darbdavio žinios) dirba sau (savo interesais), nelaimingiems atsitikimams darbe nepriskiriamas. Nustačius tokias aplinkybes ir įvykio nepripažinus nelaimingu atsitikimu darbe, nukentėjęs darbuotojas gali prarasti teisę į socialines išmokas, todėl Įvykių darbe pildymo metodiniai nurodymai nustato įvykį tiriančiam subjektui papildomas pareigas, siekiant kuo didesnio įmanomo tyrimo objektyvumo. Pavyzdžiui, prieš atsisakant pripažinti įvykį nelaimingu atsitikimu darbe, kai darbuotojas patyrė žalą sveikatai ar mirė norėdamas nusižudyti ar susižaloti, susižalojo ar mirė darydamas nusikalstamą veiką, įvykį tiriantis subjektas išnagrinėja ir įvertina teisėsaugos institucijos, teismo medicinos eksperto ar asmens sveikatos priežiūros įstaigos pateiktus duomenis (jei tokie duomenys pateikiami) apie įvykio darbe nustatytas faktines aplinkybes. Pažymėtina, kad įvykį tiriantis subjektas ne visada yra kompetentingas nustatyti nelaimingo atsitikimo priežastis. Tokiais atvejais, VDI inspektorius, kai turi pagrindo manyti, kad VDI disponuojamų žmogiškųjų išteklių kvalifikacija, specialiosios žinios ir/ar turimos techninės priemonės nėra pakankamos identifikuoti galimas nelaimingo atsitikimo darbe priežastis – gali inicijuoti ekspertizės skyrimą.¹⁰² Nors, kaip minėta, darbdavio tvarkomuoju dokumentu formuojama dvišalė komisija gali tirti tik lengvus nelaimingus atsitikimus darbe, nuo pareigos kviesti ekspertus nėra atleistas ir darbdavys, nustatant, kad tvarkomuoju dokumentu paskirtai dvišalei komisijai pareikalavus, darbdavys privalo pakviesti specialistus, ekspertus ir atlikti kitus darbus, kurių reikia įvykiui darbe iširti.¹⁰³ Toks įpareigojimas laikytinas tikslingu, kadangi nelaimingo atsitikimo darbe sudėtingumas neturėtų būti siejamas vien tik su darbuotojo patirtų sužalojimų sunkumu.

Praktikoje, tiriant nelaimingus atsitikimus, galimos situacijos, kai nėra iki galo aišku kokį tyrimo aktą (N-1 ar N-2 formos) surašyti. Pavyzdžiui, LVAT vienoje bylų

---

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 70-3170

¹⁰² TAR, 2015-10-06, Nr. 2015-14806

¹⁰³ Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimas Nr. 1118 „Dėl Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir apskaitos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2004 Nr. 136-4945

nagrinėjo,¹⁰⁴ koks iš minėtų aktų turėtų būti surašytas, kai darbuotojai jau įvažiuavę į darbdavio teritoriją ir išlipus iš automobilio, einant į pastatą kuriame ji atlieka darbo funkcijas, buvo paslysta ir patirti dubens bei nugaros sužalojimai. Byloje buvo nagrinėjamas ir darbovietės sąvokos klausimas, kadangi tuomet galioję teisės aktai naudojo darbovietės, o ne darbo vietos sąvoką. Teismas akcentavo, kad įvykių pripažinimo nelaimingais atsitikimais darbo ar nelaimingais atsitikimais pakeliui į darbą ar iš darbo kontekste, darbovieta neturėtų būti laikoma visa darbdaviui priklausanti teritorija, o tik ta teritorija, kurioje darbuotojas atlieka konkrečią darbo funkciją, minėtoje byloje – prekybos skyrius. Teismas šioje byloje išaiškino, kad tokiais atvejais kaip šis, turėtų būti surašomas būtent N-2 formos aktas. Kita praktikoje kylanti problema, susijusi su įvykių darbe tyrimu yra ta, kad kaip jau minėta analizuojant nelaimingų atsitikimų darbe rūšis, palyginus nemirtinų nelaimingų atsitikimų darbe skaičių, tenkantį šimtui tūkstančių gyventojų, pastebime, kad šis skaičius Lietuvoje yra netgi penkis kartus mažesnis nei ES vidurkis. Tai gali liudyti apie netiriamus ar netgi nuslepjamus nelaimingus atsitikimus. Nors Darbuotojų saugos įstatymas numato, kad visi įvykiai darbe, įskaitant incidentus, turi būti ištirti, tačiau, analizuojant nelaimingų atsitikimų darbe statistiką, galima teigti, kad šios nuostatos praktikoje nėra griežtai laikomasi. To priežastis galėtų būti tai, kad nelaimingų atsitikimų darbe skaičius, VDI nustatyti darbų saugos ir sveikatos teisės aktų pažeidimai turi įtakos darbdavio (draudėjo) priskyrimui atskiroms nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įmokų tarifų grupėms.¹⁰⁵ Taigi, didėjant nelaimingų atsitikimų skaičiui ir VDI nustatytų pažeidimų skaičiui, didėja ir įmokos tarifas, kurį moka darbdavys (draudėjas). Įmokos tarifo dydžio svarba darbdaviui atsispindi ir analizuojant LVAT praktiką, pavyzdžiui, visai neseniai, vienoje byloje,¹⁰⁶ draudėjas ginčijo jo priskyrimą antrajai įmokos tarifo grupei, tačiau jo pareiškimas buvo atmestas. Nelaimingų atsitikimų darbe neištyrimo ar nuslėpimo problema galimai egzistuoja, nepaisant fakto, kad už įvykių darbe netinkamą ištyrimą ar nelaimingų atsitikimų darbe nuslėpimą Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (toliau – ANK)¹⁰⁷ nustato baudas darbdaviui. Manytina, kad šios baudos yra per mažos ir neatlieka atgrasymo nuo pažeidimo darymo funkcijos, todėl svarstytinas tokių nuobaudų dydžio didinimas.

---

¹⁰⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 2 d. nutartis administracinėje byloje AB „Orlen Lietuva“ v. Lietuvos Respublikos Valstybinė darbo inspekcija Nr. A-177-602/2015

¹⁰⁵ Valstybės žinios, 2011-04-23, Nr. 48-2306

¹⁰⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. vasario 2 d. nutartis administracinėje byloje UAB „Biuras“ v. Valstybinio socialinio draudimo fondo taryba ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba Nr. eA-292-525/2017

¹⁰⁷ TAR, 2015-07-10, Nr. 11216

Tinkamai ištyrus įvykį darbe ar nelaimingą atsitikimą pakeliui į darbą ar iš darbo, aprašius jo aplinkybes ir įgyvendinus jau aptartus tikslus, įvykį tyręs subjektas išsiunčia akto kopijas visiems suinteresuotiems fiziniams bei juridiniams asmenims. Suinteresuoti asmenys, nesutikdami su tyrimo akte išdėstytomis aplinkybėmis, turi teisę tyrimo aktą skųsti. Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas numato, kad tokiais atvejais aktas yra skundžiamas Vyriausiajam valstybiniam darbo inspektoriui, o jo sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ABTĮ) nustatyta tvarka. LVAT praktikoje akcentuojama¹⁰⁸, kad tai yra privaloma išankstinė ginčų nagrinėjimo ne teisme tvarka, o Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas – specialusis įstatymas darbuotojų saugos ir sveikatos srityje. Tyrimo ir apskaitos nuostatai konkretizuoja apskundimo tvarką, ir nustato kokiais terminais tyrimo aktai turi būti skundžiami. Darbdaviui suteikiamas 30 kalendorinių dienų, darbuotojui lengvo atsitikimo darbe atveju suteikiamas 2 mėnesių, sunkaus – 6 mėnesių, o mirtino nelaimingo atsitikimo atveju darbuotojo artimiesiems suteikiamas 1 metų terminas, skaičiuojamas nuo jo gavimo dienos. Gavus skundą, VDI arba paskiria papildomą tyrimą, arba atsisako tokį tyrimą paskirti bei nurodo to priežastis. Pažymėtina, kad praktikoje neretai pasitaiko situacijos, kai tyrimui reikšmingos aplinkybės yra nustatomos pasibaigus tyrimo apskundimo terminui, o šiuo metu galiojantys teisės aktai nenumato galimybės tyrimo apskundimo terminą atnaujinti. Tačiau, VDI dažnai taiko tyrimo apskundimo termino atnaujinimo institutą. Kaip pažymėjo LVAT,¹⁰⁹ viešojo administravimo subjekto veiksmai, kuriais šis atnaujinama kreipimosi į Valstybinę darbo inspekciją terminą, nustatęs naujas aplinkybes, turinčias reikšmės ginčo išsprendimui, laikytini teisėtais, nes Tyrimo ir apskaitos nuostatuose įtvirtinti tyrimo apskundimo terminai yra procesiniai terminai, t. y. tokie, kuriuos viešojo administravimo subjektas gali atnaujinti. Kitoje byloje LVAT pažymėjo,¹¹⁰ kad tai, kad teisės aktuose nėra įtvirtino tyrimo apskundimo termino atnaujinimo mechanizmo, negali paneigti asmens teisės atlikti tam tikrus veiksmus viešojo administravimo institucijoje, jeigu teisės aktai aiškiai nenurodo, kad tokių veiksmų atlikimo terminas yra naikinamasis. Taigi, galime daryti išvadą, kad netgi praleidę nustatytus terminus, su tyrimo akte išdėstytomis aplinkybėmis nesutinkantys asmenys gali kreiptis į VDI, o pastaroji, nustačiusi naujas bei reikšmingas aplinkybes, turi pareigą apskundimo terminą atnaujinti.

---

¹⁰⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis administracinėje byloje UAB „Žvalgava“ v. Valstybinė darbo inspekcija Nr. eAS-672-146/2016

¹⁰⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. lapkričio 30 d. nutartis administracinėje byloje A.G. v. Valstybinė darbo inspekcija Nr. A-1875-756/2015

¹¹⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje UAB „Šiaulių plentas“ v. Valstybinė darbo inspekcija bei A.K Nr. A⁶⁰²-1333/2013

Tačiau, svarstyta tokią galimybę įtvirtinti tiesiogiai teisės aktuose, kadangi, ne visi naujas bei reikšmingas tyrimui aplinkybes sužinoję asmenys turi pakankamai teisinių žinių apie termino atnaujinimo galimybes, todėl toks tyrimo apskundimo terminų atnaujinimo instituto įtvirtinimas labiau atitiktų teisinio aiškumo principą.

3.3. Sprendimo dėl nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimo draudžiamuoju įvykiu priėmimas

Minėta, kad įvykio darbe ištyrimas yra pirmoji ir būtinoji stadija, siekiant nelaimingą atsitikimą darbe pripažinti draudžiamuoju įvykiu. Tą patvirtina ir Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas Dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo, (toliau – Nelaimingų atsitikimų darbe socialinio draudimo išmokų nuostatai)¹¹¹ kuriame nustatyta, kad Fondo valdybos teritoriniame skyriuje nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimo draudžiamuoju įvykiu klausimas pradedamas nagrinėti, kai Valstybinė darbo inspekcija (jos teritorinis skyrius), draudėjas (tyrimo komisija), pats nukentėjęsysis ar asmuo, pretenduojantis gauti draudimo išmoką, pateikia nelaimingo atsitikimo darbe tyrimo aktą (forma N-1 ar N-2). Antroje nelaimingo atsitikimo pripažinimo draudžiamuoju įvykiu stadijoje Fondo valdybos teritorinis skyrius vertina N-1 ar N-2 formos aktuose išdėstytas aplinkybes, analizuoja kitus dokumentus ir priima sprendimą dėl nelaimingo atsitikimo pripažinimo draudžiamuoju įvykiu. Priimdamas sprendimą, Fondo valdybos teritorinis skyrius atsižvelgia į Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo reikalavimus. Aptardamas šio įstatymo paskirtį, LAT pažymėjo,¹¹² kad šiuo įstatymu įgyvendinama valstybinės socialinės politikos dalis, nes, be žalos atlyginimo, draudimo išmokos mokėjimas atlieka ir socialinę funkciją. Šiame įstatyme yra numatytos sąlygos, kurioms esant nelaimingas atsitikimas pripažįstamas draudžiamuoju įvykiu (6 straipsnis) bei išimtis, kada nelaimingas atsitikimas nepripažįstamas draudžiamuoju įvykiu (7 straipsnis). Abejos šios sąlygos bus toliau analizuojamos darbe.

---

¹¹¹ Valstybės žinios, 2004-03-25, Nr. 44-1448

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje V.S., A.S. ir I. S. v. A.B. UADB „Ergo Lietuva“ Nr. 3K-3-388/2013

3.3.1. Nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimo draudžiamuoju įvykiu sąlygos

Kaip jau minėta, Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnis numato būtinausias sąlygas, kurios privalo egzistuoti, tam kad nelaimingą atsitikimą darbe būtų galima pripažinti draudžiamuoju įvykiu. Taip pat minėta, kad įvykio ištyrimas yra būtinoji pirmoji stadija ir kad LVAT praktikoje akcentuojama, kad N-1 ar N-2 formos aktu Fondo valdybos teritorinis skyrius privalo vadovautis kiekvienu atveju. Tačiau, šalia šios taisyklės, LVAT vienoje bylų¹¹³ taip pat išaiškino, kad vien nelaimingo atsitikimo darbe tyrimo akto surašymas nereiškia, kad nelaimingas atsitikimas darbe visada laikomas draudžiamuoju įvykiu, o minėtas aktas yra tik vienas iš įrodymų, neturintis prioritetingos galios ir nenuneigiantis kitų įrodymų. Pastebėtina, kad dėl nelaimingo atsitikimo darbe tyrimo akto prioritetingos galios, pripažįstant nelaimingą atsitikimą darbe draudžiamuoju įvykiu, LVAT praktika yra šiek tiek prieštaringa. Vienoje bylų LVAT konstatuoja,¹¹⁴ kad prioritetingą, tačiau ne lemiamą reikšmę turi nustatytos formos nelaimingo atsitikimo darbe tyrimo aktas, kuris turi būti įvertinamas kartu su kitais šiam tyrimui reikšmingais dokumentais. Taigi, šiame išaiškinime, skirtingai nei prieš tai minėtame, nelaimingo atsitikimo darbe tyrimo aktas jau laikytinas prioritetingu, tačiau ne turinčiu lemiamą reikšmę. Visgi, manytina, kad nelaimingo atsitikimo darbe tyrimo aktas, pripažįstant nelaimingą atsitikimą darbe draudžiamuoju įvykiu yra išties svarbus, tačiau nėra prioritetingas kitų įrodymų atžvilgiu. Tą patvirtinta ir LVAT praktika naujausiose bylose,¹¹⁵ pažymint, kad Fondo valdybos teritorinis skyrius, priimdamas sprendimą dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju, turi vertinti dokumentų visumą, o ne vadovautis vienu dokumentu. Kiti įrodymai turėtų būti suprantami kaip bet kokie kiti dokumentai, kuriuose yra duomenų apie nelaimingą atsitikimą darbe, pavyzdžiui: darbo laiko apskaitos žiniaraštis, įsakymas dėl komandiruotės, darbo sąlygų higieninė charakteristika, teismo sprendimai, nuosprendžiai ir kiti dokumentai, gauti iš teisėsaugos institucijų ir administracinius nusižengimus tiriančių institucijų ir kiti. Taigi, galima daryti išvadą, kad tyrimo akto ir kitų įrodymų vertinimas yra savarankiškas ir reikšmingas nelaimingo atsitikimo pripažinimo draudžiamuoju įvykiu etapas, kurio rezultatas lemia nukentėjusiojo darbuotojo padėtį teisės į socialines garantijas dėl įvykio darbe prasme.

¹¹³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. vasario 3 d. nutartis administracinėje byloje K. N. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos teritorinis skyrius Nr. A-552-207-14

¹¹⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. rugsėjo 16 d. nutartis administracinėje byloje J. P. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Mažeikių teritorinis skyrius Nr. A-2537-143/2015

¹¹⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. sausio 25 d. nutartis administracinėje byloje N. V. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus teritorinis skyrius Nr. A-273-525/2017

Vertindamas, ar nelaimingas atsitikimas darbe turi būti pripažįstamas draudžiamuoju, Fondo valdybos teritorinis skyrius atsižvelgia į tai, ar jis įvyko esant visoms šioms sąlygoms: a) dirbant draudėjo nustatytu darbo laiku, taip pat atskiru draudėjo nurodymu paskirtu dirbti laiku bei dirbant tarnybinių komandiruočių laiku; b) dirbant darbo sutartyje sulygtą darbą (įskaitant ir darbo vietos parengimą bei sutvarkymą), taip pat atliekant kitus draudėjo pavestus su jo vykdoma veikla susijusius darbus draudėjo naudai arba atliekant viešojo administravimo funkcijas; c) dirbant darbą, už kurį mokamas darbo užmokestis, nuo kurio mokamos arba turi būti mokamos nelaimingų atsitikimų darbe socialinio draudimo įmokos. Taigi, toks reguliavimas suponuoja išvadą, kad nelaimingą atsitikimą pripažinti draudžiamuoju galima tik esant visų šių sąlygų sutapčiai. Nesant bent vienos iš šių sąlygų, Fondo valdybos teritorinis skyrius priima sprendimą dėl nelaimingo atsitikimo darbe nepripažinimo draudžiamuoju įvykiu. Be kita ko, draudžiamaisiais įvykiais pripažįstami ir tie nelaimingi atsitikimai, kuriuos ištyrus nustatoma, kad jie yra įvykę šiais atvejais: papildomų, specialių pertraukų ar pertraukų pailsėti ir pavalgyti metu, kai darbuotojas yra darbo vietoje, įmonės patalpose ar jos teritorijoje; pakeliui į darbą ar iš darbo; kai įspėjimo apie darbo sutarties nutraukimą laikotarpiu darbuotojas ieško naujo darbo; apdraustiesiems asmenims atliekant įstatymų nustatytas valstybines, visuomenines ar piliečio pareigas, kai už tą laiką mokamas darbo užmokestis arba atitinkama kompensacija, nuo kurių mokamos arba turi būti mokamos nelaimingų atsitikimų darbe socialinio draudimo įmokos.¹¹⁶ Pažymėtina, kad dauguma šių aplinkybių yra nustatoma nelaimingo atsitikimo tyrimo akte, kadangi, tyrėjas turi teisę surašyti N-1 formos aktą ir pripažinti įvykį nelaimingu atsitikimu darbe tik tada, kai įsitikina, kad įvykis buvo darbo laiku, darbo vietoje ir / ar atliekant darbo funkcijas, už kurias yra mokamas darbo užmokestis.¹¹⁷ Tačiau, kaip ir minėta, Fondo valdybos teritorinis skyrius turi vadovautis ir kitais įrodymais. Pavyzdžiui, LVAT vienoje nutarčių¹¹⁸ konstatavo, kad Atsižvelgiant į nurodytą nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimo (nustatymo) bei Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje nurodytą draudžiamajam įvykiui pripažinti būtinų sąlygų visumos nustatymo specifiką, pagrindinę įrodomąją reikšmę nustatant tikrąsias šios teisės normos taikymo prasme reikšmingas paminėto nelaimingo atsitikimo su pareiškėju aplinkybes (tai, ar pareiškėjas šio atsitikimo

---

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 110-3207

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimas Nr. 1118 „Dėl Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir apskaitos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2004 Nr. 136-4945

¹¹⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. rugsėjo 16 d. nutartis administracinėje byloje J. P. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Mažeikių teritorinis skyrius Nr. A-2537-143/2015

metu vykdė arba nevykdė darbinės funkcijas) turi šiame įvykyje dalyvavusių asmenų (liudytojų) parodymai. Taigi, galima teigti, kad esant skirtingoms situacijoms, draudžiamąjo įvykio būtinųjų sąlygų visumai nustatyti lemiamą reikšmę gali turėti skirtingi įrodymai ir Fondo valdybos teritorinis skyrius turi atsižvelgti į visas faktines aplinkybes, tinkamai įvertinti visus dokumentus bei įrodymus bei priimti visapusiškai pagrįstą sprendimą.

Praktikoje kartais iškyla problemų, kai Fondo valdybos teritorinis skyrius, subjektyviai manydamas, kad sprendimo priėmimui trūksta įrodymų arba surinkti ne dokumentai, vengia priimti sprendimą dėl pripažinimo draudžiamuoju įvykiu, kai iš tikrųjų būtinybės laukti tam tikrų dokumentų ar duomenų iš kitų institucijų nėra. Taip sukuriama situacija, kai nukentėjusiam dėl nelaimingo atsitikimo darbe asmeniui arba jo mirties atveju – šeimos nariams yra apribojama teisė laiku gauti garantiją į socialinę apsaugą. LVAT praktikoje tokie Fondo valdybos teritorinio skyriaus veiksmai laikomi ydingais ir neteisėtais. Administracinėje byloje Nr. A520-2473/2013 LVAT išaiškino,¹¹⁹ kad viešojo administravimo subjektas (Fondo valdybos teritorinis skyrius) turi veikti apdairiai ir rūpestingai, ir pripažino, kad situacijoje, kai beveik 1,5 metų buvo sprendžiamas klausimas susijęs su pareiškėjų garantija į socialinę apsaugą dėl nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimo draudžiamuoju įvykiu ir atitinkamai išmokų mokėjimo pareiškėjams priėmimu, Fondo valdybos teritorinis skyrius neveikė kaip *bonus pater familias*, ir toks nerūpestingumas ir neatsakingumas negali būti pateisinamas. Taigi, apibendrinant, galima daryti išvadą, kad Fondo valdybos teritorinis skyrius, priimdamas sprendimą dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju, privalo nustatyti ar egzistuoja visos Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme nustatytos būtinosios sąlygos, tą darydamas atsižvelgiant į pateiktų dokumentų ir įrodymų visumą bei nedelsdamas priimti sprendimo nepateisinamai ilgą laiką.

3.3.2. Nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimo draudžiamuoju įvykiu išimtis

Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo 7 straipsnyje yra įtvirtintos nelaimingo atsitikimo pripažinimo draudžiamuoju įvykiu išimtis - aplinkybės kurios turi neegzistuoti, tam kad įvykis būtų pripažintas draudžiamuoju. Akivaizdu, kad įvykio pripažinimas nedraudžiamuoju, nukentėjusiajam ar jo šeimos nariams sukelia neigiamas pasekmes bei visiškai panaikina teisę į socialines garantijas, todėl tokį sprendimą

---

¹¹⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje A. D. ir K. D. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Šiaulių teritorinis skyrius Nr. A-520-2473-13

priimantis viešojo administravimo subjektas turi elgtis itin apdairiai ir atsakingai. Tai atsispindi ir LVAT praktikoje,¹²⁰ kurioje laikomasi pozicijos, kad Lietuvos valstybės socialinė orientacija, nelaimingų atsitikimų darbe socialinio draudimo paskirtis, išimtinis nedraudžiamųjų įvykių pobūdis, nedraudžiamąjo įvykio teisinės pasekmės apdraustajam asmeniui ir jo šeimos nariams neleidžia nustatyto nedraudžiamųjų įvykių sąrašo aiškinti plečiamai. Nedraudžiamajam įvykiui pripažinti turi būti taikomi itin aukšti įrodinėjimo standartai. Galimi teisinio reguliavimo netobulumai neturi būti vertinami socialiniu draudimu apdraustojo asmens nenaudai. Taigi, tik objektyviai ir tinkamomis priemonėmis įrodžius aplinkybes, įtvirtintas Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 7 straipsnyje, asmens teisė į socialines garantijas gali būti ribojama.

Minėta, kad Fondo valdybos teritorinis skyrius turi nustatyti egzistuojant visų jau aptartų sąlygų sutaptį, tam, kad nelaimingą atsitikimą būtų galima pripažinti draudžiamuoju įvykiu, taigi nenustačius bent vienos iš minėtų sąlygų, įvykis pripažįstamas nedraudžiamuoju. Nelaimingas atsitikimas taip pat nebus pripažįstamas draudžiamuoju, jeigu, nors ir nustačius visas minėtąsias sąlygas, Fondo valdybos teritorinis skyrius nustatys egzistuojant bent vieną iš 7 straipsnio 2 ar 3 dalyje nurodytų aplinkybių. Pirmoji aplinkybė, leidžianti įvykį pripažinti nedraudžiamuoju, yra situacija, kuomet Fondo valdybos teritorinis skyrius pripažįsta, kad apdraustasis asmuo nukentėjo dėl savo veikos, kurioje ikiteisminio tyrimo institucija arba teismas nustatė nusikalstamos veikos požymius arba kad ši veika yra susijusi su administraciniu nusižengimu, išskyrus darbo saugos ar darbo higienos norminių teisės aktų pažeidimus. LVAT laikosi pozicijos, kad tam, kad nelaimingą atsitikimą būtų galima pripažinti nedraudžiamuoju įvykiu šiuo pagrindu, reikalinga šių sąlygų sutaptis: a) nukentėjusiojo asmens veika turi būti priežastiniame ryšyje su įvykio pasekmėmis; b) nukentėjusiojo asmens veika turi turėti nusikaltimo ar administracinio teisės pažeidimo požymių; c) tokį teisinį veikos kvalifikavimą turi pagrįsti kompetentingų institucijų sprendimai.¹²¹ Šios sąlygos turi būti įrodytos objektyviai ir aiškiai, kadangi LVAT taip pat akcentuoja, kad įvykis gali būti pripažintas nedraudžiamuoju tik tais atvejais, kai yra pašalintos visos ar beveik visos abejonės, jog apdraustasis nukentėjo būtent darydamas nusikalstamą veiką ar administracinį teisės pažeidimą.¹²² Taigi, nenustačius nors vienos iš šių trijų sąlygų, nelaimingo atsitikimo darbe

---

¹²⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. kovo 28 d. nutartis administracinėje byloje G. D. ir I. D. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kauno teritorinis skyrius Nr. A⁵⁵⁶-601/2008

¹²¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 16 d. nutartis administracinėje byloje J.P v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Mažeikių skyrius Nr.A¹⁴⁶-1355/2014

¹²² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 24 d. nutartis administracinėje byloje L.J. Ir M. J. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Mažeikių skyrius Nr. A⁵⁵²-586/2014

nepripažinti draudžiamuoju įvykiu nėra leidžiama. Manytina, kad taip yra plėtojama ankstesnė praktika, akcentuojanti išimtinį nedraudžiamųjų įvykių pobūdį, taip pat galima teigti, kad gan griežtos nelaimingo atsitikimo pripažinimo nedraudžiamuoju įvykiu taisyklės atlieka nukentėjusiojo darbuotojo interesų apsaugos funkciją.

Antroji aplinkybė, kurią nustacius įvykis darbe nepripažįstamas draudžiamuoju yra apdraustojo asmens tyčinis siekimas, kad įvyktų nelaimingas atsitikimas. Praktikoje tai itin retai pasitaikantys atvejai, kadangi tokią aplinkybę, manytina, yra sudėtinga įrodyti. Pažymėtina, kad LVAT laikosi pozicijos,¹²³ kad įrodinėjimo pareiga (*onus probandi*) dėl bet kurios iš 7 straipsnyje numatytų sąlygų egzistavimo tenka Fondo valdybos teritoriniam skyriui. Nelaimingų atsitikimų darbe socialinio draudimo išmokų nuostatai nustato, kad ši sąlyga įrodoma teisės saugos institucijų, sveikatos priežiūros įstaigų išvadomis, tačiau, kaip minėta, šios sąlygos įrodymas yra ganėtinai problemiškas.

Sekanti aplinkybė, kurią įrodžius įvykį galima pripažinti nedraudžiamuoju nepaisant kitų draudžiamajam įvykiui pripažinti reikalingų sąlygų egzistavimo, yra apdraustojo darbuotojo sirgimas liga, nesusijusia su darbu. LVAT vienoje nutarčių¹²⁴ nagrinėdamas šios aplinkybės egzistavimą, pažymėjo, kad nustatant šią aplinkybę reikia atsižvelgti į visų įrodymų visapusiškumą ir besąlygiškai remtis specialisto išvada, ką padarė Fondo valdybos teritorinis skyrius, nėra tikslinga. LVAT panaikino pirmosios instancijos sprendimą, kuriuo buvo pripažinta, kad Fondo valdybos teritorinis skyrius priėmė teisėtą sprendimą, pripažinęs įvykį nedraudžiamuoju, kai pareiškėjas nulėkė nuo kelio ir patyrė sužalojimus dėl galimų bendro pobūdžio sutrikimų (galvos smegenų kraujotakos sutrikimo, lėtinio obstrukcinio bronchito kosulio). Manytina, kad toks reguliavimas, kai įrodant aptariamą aplinkybę reikalaujama visus pateikiamus dokumentus vertinti sistemiškai – atsižvelgti į jų visumą, yra tikslingas, tačiau visgi problemiška yra nustatyti ribą, kada specialisto išvada dėl ligos, nesusijusios su darbu ir nelaimingo atsitikimo priežastinio ryšio yra pakankamai pagrįsta, o kokiais atvejais visgi ne.

Fondo valdybos teritorinis skyrius nelaimingo atsitikimo taip pat nepripažįsta draudžiamuoju įvykiu, kai yra nustatoma, kad nukentėjęs apdraustasis darbuotojas be darbdavio žinios dirbo savavališkai, (sau arba savo interesais). LVAT praktikoje¹²⁵ buvo analizuojamas atvejis, kai Fondo valdybos teritorinis skyrius pripažino darbuotoją veikus

---

¹²³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 16 d. nutartis administracinėje byloje J.P v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Mažeikių skyrius Nr.A¹⁴⁶-1355/2014

¹²⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje A.P. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus skyrius Nr. A⁵⁰²-1097/2010

¹²⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugsėjo 2 d. nutartis administracinėje byloje P.L. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kretingos skyrius Nr. A⁵⁰²-947/2010

savavališkai, kuomet, pagal tarp dviejų įmonių sudarytą mechanizmą nuomos ir darbų atlikimo sutartį buvo dirbama kito darbdavio naudai, ir gavus nurodymą iš kito darbdavio neblaivaus vairuotojo išvežti gruntą, jį bevežant įvyko nelaimingas atsitikimas. LVAT nurodė įvykio pripažinimo draudžiamuoju klausimą nagrinėti iš naujo bei pažymėjo, kad aptariamo nelaimingo atsitikimo pripažinimo nedraudžiamuoju pagrindo konstatavimui turi būti aiškiai nustatyta, kad darbuotojas be darbdavio ar jo įgalioto asmens žinios dirbo sau, turėjo tam aiškų interesą. Taigi, tik aiškus ir nustatytas darbuotojo intereso turėjimas dirbti sau gali lemti aptariamo pagrindo taikymą, atsisakant nelaimingą atsitikimą pripažinti draudžiamuoju įvykiu.

Kita aplinkybė, kuri turi neegzistuoti, tam, kad nelaimingą atsitikimą darbe būtų galima pripažinti draudžiamuoju įvykiu yra situacija, kai prieš nukentėjusįjį darbuotoją buvo panaudotas smurtas, jeigu smurto aplinkybės ir motyvai nesusiję su darbu, išskyrus atvejus, kai nelaimingas atsitikimas įvyksta pakeliui į darbą ar iš darbo. Taikant šį nepripažinimo draudžiamuoju įvykiu pagrindą praktikoje, Fondo valdybos teritoriniai skyriai dažnai pamiršta ir pažeidžia šios aplinkybės įrodinėjimo pareigą, kuri tenka būtent minėtam viešojo administravimo subjektui. Konkretus to pavyzdys galėtų būti LVAT byla,¹²⁶ kurioje buvo nagrinėtas atvejis, kuomet Fondo valdybos teritorinis skyrius atsisakė pripažinti nelaimingą atsitikimą draudžiamuoju įvykiu, kadangi darbuotojas buvo nužudytas darbe, o teisėsaugos institucijos nepateikė duomenų, kad šio įvykio motyvai buvo susiję su darbu. LVAT pažymėjo, kad nežinomi motyvai nėra tapatu nesusijusiems su darbu motyvams, taip pat akcentavo, kad įrodinėjimo pareiga, dėl nesusijusių su darbu motyvų tenka sprendimą dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju priimančiam subjektui. Darbo autoriaus nuomone, kvestionuotinas aptariamoje normoje įtvirtintas nelaimingų atsitikimų darbe ir nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ar iš darbo skirtingumas, kadangi vykstant į darbą ar iš darbo, draudžiamuoju įvykiu būtų pripažinta ir tokia situacija, kai darbuotojas patiria smurtą, kurio motyvai ir aplinkybės nesusijusios su darbu. Toks reguliavimas sukuria situaciją, kai darbuotojo patirtas smurtas ne darbo vietoje ir dėl nesusijusių su darbu motyvų ir aplinkybių yra darbdavio rizika. Kadangi darbuotojas netekęs darbingumo turi galimybę gauti kompensaciją Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo nustatyta tvarka, o patirtą žalą gali išsieškoti iš kaltų asmenų, manytina, kad aptartas reguliavimas, kai darbdavio rizika yra darbuotojo patirtas smurtas ne darbo vietoje ir dėl su darbu nesusijusių aplinkybių ir motyvų pažeidžia darbdavio interesus.

---

¹²⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 26 d. nutartis administracinėje byloje A. D. ir K. D. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Šiaulių skyrius Nr. A¹⁴⁰-294/2012

Paskutinė aplinkybė, kurią nustačius nelaimingas atsitikimas pripažįstamas nedraudžiamuoju įvykiu yra tuomet, kai nelaimingas atsitikimas darbe įvyksta esant tinkamoms, saugioms, sveikatai nekenksmingoms darbo sąlygoms ir jį lemia apdraustojo asmens neblaivumas arba apsvaigimas nuo psichiką veikiančių medžiagų. Ši nuostata netaikoma, jei nukentėjusiojo darbuotojo neblaivumas arba apsvaigimas nuo psichiką veikiančių medžiagų buvo susijęs su jam draudėjo pavesto darbo technologijos ypatybėmis. LVAT aiškindamas šią aplinkybę yra pažymėjęs, kad pripažįstant nelaimingą atsitikimą nedraudžiamuoju šiuo pagrindu, yra reikalingos dvi kumuliatyvios (turinčios egzistuoti kartu) sąlygos: pirma, turi būti įrodyta, kad nelaimingas atsitikimas darbe įvyko esant tinkamoms, saugioms, sveikatai nekenksmingoms darbo sąlygoms ir antra, nustatyta, jog nelaimingas atsitikimas yra susijęs priežastiniu ryšiu su apdraustojo neblaivumu.¹²⁷ Taigi, vien darbuotojo neblaivumas nėra pakankama aplinkybė atsisakyti pripažinti įvykį draudžiamuoju. Tokios nuostatos yra sistemingai laikomasi praktikoje, pavyzdžiui, LVAT vienoje nagrinėtų bylų¹²⁸ pripažino, kad Fondo valdybos teritorinis skyrius priėmė sprendimą netinkamai vadovaudamasis teisės aktais bei teismų praktiką, pripažindamas įvykį nedraudžiamuoju, kai darbuotojas neblaivus sudegė darbe, nors nebuvo įrodymų, kad gaisrą lėmė darbuotojo veiksmai ar neveikimas. Pažymėtina, kad nelaimingo atsitikimo pakeliui į darbą ar iš darbo atveju vien tik darbuotojo neblaivumas yra pakankama aplinkybė pripažinti įvykį nedraudžiamuoju. Manytina, kad toks reguliavimas yra tikslingas, kadangi neblaivaus darbuotojo nelaimingas atsitikimas pastarajam esant ne darbdavio dispozicijoje neturėtų būti vertinamas kaip darbdavio rizika.

---

¹²⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. lapkričio 29 d. nutartis administracinėje byloje D.N. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kauno skyrius Nr. A⁵⁰²-2890/2012

¹²⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 19 d. nutartis administracinėje byloje V. Š. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus skyrius Nr. A⁵⁰²-104/2012

Išvados

1. Trijuose galiojančiuose Lietuvos Respublikos teisės aktuose (Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme, Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatyme, Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinajame įstatyme) nelaimingas atsitikimas darbe apibrėžiamas skirtingai, todėl galime teigti, kad toks reguliavimas stokoja teisinio aiškumo.
2. Nelaimingo atsitikimo pakeliui į darbą ar iš darbo sąvoka yra per plati, kadangi pagal galiojantį teisinį reguliavimą, įvykiai kurie nėra darbdavio kontroliuojami (įvykę pertraukėlių metu vykstant pavalgyti ar vykstant į darbą, ar iš darbo) yra darbdavio rizika. Toks reguliavimas galimai netinkamai atspindi darbuotojo ir darbdavio interesų pusiausvyrą, todėl svarstyтина nelaimingus atsitikimus pakeliui į darbą ar iš darbo susieti su darbdavio kontroliuojamomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, jo organizuojamu transportu.
3. Nelaimingų atsitikimų darbe klasifikacija Lietuvos Respublikoje, skirtingai nei Prancūzijos Respublikoje ar Australijos Sandraugoje, yra tiesiogiai įtvirtinta įstatyme (Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme). Toks Lietuvos Respublikos reguliavimas laikytinas tikslingu, kadangi tikslus klasifikacijų įvardijimas suteikia teisinio aiškumo, o nuo nelaimingo atsitikimo rūšies priklauso jį tiriantys subjektai, nukentėjusiesiems skiriamos išmokos ir kompensacijos, taip pat minėtos klasifikacijos turi įtakos statistikos kaupimui bei nelaimingų atsitikimų darbe prevencijai.
4. Įvykių darbe tyrimas tiesiogiai koreliuoja su nelaimingų atsitikimų darbe pripažinimu draudžiamaisiais įvykiais, kadangi sprendimo dėl įvykio pripažinimo draudžiamuoju priėmimo procedūra pradedama tik gavus nelaimingo atsitikimo darbe tyrimo aktą. Siekiant tyrimo operatyvumo ir efektyvaus VDI žmogiškųjų išteklių naudojimo, kvestionuotina itin plačios apimties subjekto (lyginant su kitais nelaimingus atsitikimus darbe tiriančiais subjektais) - specialios tyrimo komisijos tiriančios įvykius dėl kurių miršta 3 ir daugiau darbuotojų reikalingumo būtinybė, kadangi kiekvienas nelaimingas atsitikimas turi būti ištirtas vienodai optimaliai ir laikantis teisės aktų reikalavimų.
5. Nelaimingo atsitikimo darbe pripažinimas draudžiamuoju įvykiu atlieka tiek žalos kompensavimo, tiek socialinę funkciją. Pripažįstant nelaimingą atsitikimą darbe draudžiamuoju įvykiu, lygiagrečiai su nelaimingo atsitikimo darbe aktu turi būti vertinami ir kiti įrodymai, o įrodymų vertinimas ir sprendimo priėmimo procedūra negali tęstis neprotingai ilgą laiką, priešingu atveju bus pažeidžiami nukentėjusiojo darbuotojo ar jo šeimos narių interesai.

Šaltinių sąrašas

I. Teisės norminiai aktai:

Europos Sąjungos teisės aktai:

1. 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1338/2008 dėl Bendrijos statistikos apie visuomenės sveikatą ir sveikatą bei saugą darbe;
2. 2011 m. balandžio 11 d. Komisijos reglamentas (ES) Nr. 349/2011, kuriuo įgyvendinamos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1338/2008 dėl Bendrijos statistikos apie visuomenės sveikatą ir sveikatą bei saugą darbe nuostatos dėl nelaimingų atsitikimų darbe statistikos;
3. 1989 m. birželio 12 d. Tarybos Direktyva Nr. 89/391/EEB, dėl priemonių darbuotojų saugai ir sveikatos apsaugai darbe gerinti nustatymo;
4. 2013 m. Europos Komisijos Europos nelaimingų atsitikimų darbe statistikos (ENADS) darbo grupės metodika.

Lietuvos Respublikos teisės aktai:

5. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014;
6. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas. *Teisės aktų registras*, 2015-07-10, Nr. 11216;
7. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 64-2569;
8. Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos darbo įstatymų kodeksas. *Vyriausybės žinios*, 1972, Nr. 18-137;
9. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 13-308;
10. Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas. *Valstybės žinios*, 2003, Nr. 70-3170;
11. Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 2, 4, 42, 43, 44, 45 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2014, Nr. 17;
12. Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo Nr. IX-1672 1, 2, 3, 9, 10, 12, 13, 16, 21, 22, 25, 26, 27, 29, 31, 33, 34, 35, 44 straipsnių, V skyriaus ir priedo pakeitimo ir įstatymo papildymo V-1 skyriumi įstatymas. *Teisės aktų registras*, 2016, Nr. 23712;

13. Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 111-3574;
14. Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1999, Nr. 110-3207;
15. Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas. *Lietuvos aidas*, 1991, Nr. 107-0;
16. Lietuvos Respublikos žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimo profesine liga laikinasis įstatymas. *Valstybės žinios*, 1997, Nr. 67-1656;
17. Lietuvos Respublikos žmonių saugos darbe įstatymas. *Valstybės žinios*, 1993, Nr. 55-1064;
18. Lietuvos Respublikos žmonių saugos darbe įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2000-11-08, Nr. 95-2968;
19. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. rugsėjo 2 d. nutarimas Nr. 1118 „Dėl Nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir apskaitos nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2004 Nr. 136-4945;
20. Lietuvos Respublikos vyriausybės 2004 m. kovo 22 d. nutarimas Nr. 309 „Dėl nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo išmokų nuostatų patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 44-1448;
21. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 30 d. įsakymas Nr. V-533/A1-189 „Dėl Elektroninių nedarbingumo pažymėjimų bei elektroninių neštumo ir gimdymo atostogų pažymėjimų išdavimo taisyklių“. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 83-3078;
22. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. kovo 21 d. įsakymas Nr. A1-78/V-179 „Dėl Darbingumo lygio nustatymo kriterijų aprašo ir Darbingumo lygio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2005, Nr. 38-1253;
23. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2014 m. balandžio 10 d. įsakymas Nr. V-455 „Dėl Sunkių pakenkimų sveikatai klasifikacinių požymių sąrašo patvirtinimo“. *Teisės aktų registras*, 2014, Nr. 4448;
24. Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2014 m. rugsėjo 22 d. įsakymas Nr. V- 416 „Dėl įvykių darbe ir nelaimingų atsitikimų pakeliui į darbą ir iš darbo pildymo metodinių nurodymų patvirtinimo“. *Teisės aktų registras*, 2014, Nr. 12792;
25. Lietuvos Respublikos vyriausiojo valstybinio darbo inspektoriaus 2015 m. spalio 1 d. įsakymas Nr. V-290 „Dėl darbuotojų saugos ir sveikatos ekspertizių skyrimo tiriant įvykius

darbe, dėl kurių darbuotojai patiria žalą sveikatai, ir profesines ligas, tvarkos aprašo patvirtinimo“. *Teisės aktų registras*, 2015, Nr. 2015-14806;

26. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. balandžio 20 d. nutarimas Nr. 458 Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gruodžio 20 d. nutarimo Nr. 1368 "Dėl Draudėjų priskyrimo nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įmokos tarifų grupėms metodikos patvirtinimo" pakeitimo. *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 48-2306.

Prancūzijos Respublikos teisės aktai:

27. Prancūzijos Respublikos socialinės apsaugos kodeksas (*Code de la sécurité sociale*) [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006073189>;

28. Prancūzijos Respublikos darbo kodeksas (*Code du travail*) [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. kovo 5 d.]. Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006072050>.

Australijos Sandraugos teisės aktai:

29. Australijos Sandraugos (Pietų Australijos) grįžimo į darbą aktas (*Return to Work Act*) 2014 6.11.2014 (Gazette 4.12.2014 p6610);

30. Australijos Sandraugos (Pietų Australijos) sveikatos ir saugos darbe aktas (*Work Health and Safety Act*) 2012—19.11.2015 [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. Kovo 6 d.]. Prieiga per internetą:

<https://www.legislation.sa.gov.au/LZ/C/A/WORK%20HEALTH%20AND%20SAFETY%20ACT%202012/CURRENT/2012.40.UN.PDF>.

TDO konvencijos:

31. 1925 m. Tarptautinės darbo organizacijos konvencija Nr. 17 dėl Darbuotojų nelaimingų atsitikimų kompensavimo;

32. 1925 m. Tarptautinės darbo organizacijos konvencija Nr. 19 dėl Vienodų sąlygų taikymo dėl nelaimingų atsitikimų kompensavimo.

II. Specialioji literatūra:

33. BAGDANSKIS. T. Darbuotojų materialinės atsakomybės instituto perspektyvos Lietuvoje. *Jurisprudencija* 2015;

34. BITINAS A. *Socialinė apsauga Europos Sąjungoje: pensijų sistemų modernizavimas*. Vilnius: Mes 2011;
35. CHARBOTEL B.; MARTIN LJ.; CHIRON M. Work-related versus non-work-related road accidents, developments in the last decade in France. *Accident Analysis & Prevention*, 2010, volume 42 issue 2 [ineraktyvus] [žiūrėta 2017 m. vasario 23d.] Prieiga per internetą: <http://www.sciencedirect.com/science/journal/00014575/42/2>;
36. DAMBRAUSKAS A. *et al. Tarybinė darbo teisė*. Vilnius: Mintis 1976;
37. JARAŠIŪNAS. E. Europos Sąjungos teisinio kvalifikavimo problemos. *Jurisprudencija* 2011;
38. KULVINSKIENĖ, R.V.; ir BANDZIENĖ, A. Streso darbe ekonominis kontekstas, Vilnius: *Ekonomika* 2008;
39. MARTIN-CASALS. M; PAPAYANIS M.D. *Uncertain Causation in Tort Law*. Cambridge University Press 2016;
40. MIKELĖNAS V. *Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai* Vilnius: *Justitia*, 1995;
41. PIETERS D. *Social security: An introduction to the basic principles*. Kluwer Law International 2006;
42. TARTILAS, J. Darbų saugos teisiniai aktai kritiniu aspektu. *Jurisprudencija*. 2008 8(110);
43. TIAŽKIJUS. V. *Darbo teisė: teorija ir praktika*. Justitia 2005;
44. TIAŽKIJUS, V.; PETRAVIČIUS, R.; ir BUŽINSKAS, G. *Darbo teisė*. Vilnius: *Justitia* 1999.

III. Teismų praktika:

45. 2013 m. gruodžio 11 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo *nutarimas dėl Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo 25 straipsnio 5 dalies ir Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų išmokų nuostatų 103.5 punkto atitikties Konstitucijai*;
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 1997 m. sausio 16 d. *nutarimas Nr. 2 „Dėl įstatymų taikymo teismų praktikoje, nagrinėjant civilines bylas dėl atlyginimo žalos, padarytos asmenį sužalojus, kitaip pakenkus jo sveikatai arba atėmus gyvybę“*;
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 28 d. *nutartis civilinėje byloje A.G v UAB „Gilova“ Nr. 3K-3-36/2012*;

48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 28 d. nutartis civilinėje byloje V.S., A.S. ir I. S. v. A.B. UADB „Ergo Lietuva“ Nr. 3K-3-388/2013;
49. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. kovo 28 d. nutartis administracinėje byloje G. D. ir I. D. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kauno teritorinis skyrius Nr. A⁵⁵⁶-601/2008;
50. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. rugsėjo 2 d. nutartis administracinėje byloje P.L. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kretingos skyrius Nr. A⁵⁰²-947/2010;
51. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 9 d. nutartis administracinėje byloje A.P. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus skyrius Nr. A⁵⁰²-1097/2010;
52. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. sausio 19 d. nutartis administracinėje byloje V. Š. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus skyrius Nr. A⁵⁰²-104/2012;
53. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 26 d. nutartis administracinėje byloje A. D. ir K. D. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Šiaulių skyrius Nr. A¹⁴⁶-294/2012;
54. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. lapkričio 29 d. nutartis administracinėje byloje D.N. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Kauno skyrius Nr. A⁵⁰²-2890/2012;
55. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. spalio 28 d. nutartis administracinėje byloje UAB „Šiaulių plentas“ v. Valstybinė darbo inspekcija bei A.K. Nr. A⁶⁰²-1333/2013;
56. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. lapkričio 28 d. nutartis administracinėje byloje N.U. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Mažeikių skyrius Nr. A⁵⁵²-999/2013;
57. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gruodžio 2 d. nutartis administracinėje byloje A. D. ir K. D. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Šiaulių teritorinis skyrius Nr. A-520-2473-13;
58. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. vasario 3 d. nutartis administracinėje byloje K. N. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Klaipėdos teritorinis skyrius Nr. A-552-207-14;
59. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. balandžio 24 d. nutartis administracinėje byloje L.J. Ir M. J. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Mažeikių skyrius Nr. A⁵⁵²-586/2014;

60. Lietuvos Vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2014 m. gegužės 8 d. nutartis administracinėje byloje T. K ir P.K v Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus skyrius Nr. A⁵⁰²-1137/2014;
61. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2014 m. rugsėjo 16 d. nutartis administracinėje byloje J.P v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Mažeikių skyrius Nr.A¹⁴⁶-1355/2014;
62. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. vasario 2 d. nutartis administracinėje byloje AB „Orlen Lietuva“ v. Lietuvos Respublikos Valstybinė darbo inspekcija Nr. A-177-602/2015;
63. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. balandžio 9 d. nutartis administracinėje byloje A.V v. Valstybinė darbo inspekcija, tretieji suinteresuoti asmenys UAB „Ramundas GM“ Nr. A-500-552/2015;
64. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. rugsėjo 16 d. nutartis administracinėje byloje J. P. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Mažeikių teritorinis skyrius Nr. A-2537-143/2015;
65. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2015 m. lapkričio 30 d. nutartis administracinėje byloje A.G. v. Valstybinė darbo inspekcija Nr. A-1875-756/2015;
66. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje K.A v Lietuvos Respublikos Valstybinė darbo inspekcija Nr. A-439-146/2016;
67. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. balandžio 19 d. nutartis administracinėje byloje UAB „Palink“ v. Lietuvos Respublikos Valstybinė darbo inspekcija Nr. A-793-146/2016;
68. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. gruodžio 7 d. nutartis administracinėje byloje UAB “Žvalguva” v. Lietuvos Respublikos valstybinė darbo inspekcija Nr. eAS-672-146/2016;
69. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. sausio 25 d. nutartis administracinėje byloje N. V. v. Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Vilniaus teritorinis skyrius Nr. A-273-525/2017;
70. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. vasario 2 d. nutartis administracinėje byloje UAB „Biuras“ v. Valstybinio socialinio draudimo fondo taryba ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba Nr. eA-292-525/2017.

IV. Travaux préparatoires:

71. Lietuvos Respublikos Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo Nr. VIII-1509 pakeitimo įstatymo projektas Nr. 15-5456(2) [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/1b27d190053811e5a0edd66091ee4d78?jfwid=-wd7z7qwg7>;

72. Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo Nr. IX-110 16 ir 19 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įstatymo Nr. VII-1509 2, 3, 4 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/6b83464152e211e5a4ad9dd3e7d17706>;

73. Lietuvos Respublikos Žmonių saugos darbe įstatymo pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.109079>;

74. Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 2, 4, 42, 43, 44, 45 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas. [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAPIS.206864>.

V. Kiti šaltiniai ir dokumentai:

75. Europos Komisijos 2014-2020 m. ES darbuotojų saugos ir sveikatos strateginė programa. Briuselis, 2014 06 06 COM(2014) 332;

76. JACINTO C.; ASPINWALL E. A survey on occupational accidents reporting and registration systems in the European Union 2004. Prieiga per internetą: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0925753504000566> [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. vasario 23d.];

77. Lietuvos integracija į Europos Sąjungą: poveikis ekonominei politikai ir reguliavimui. [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: http://www.elibrary.lt/resursai/DB/LB/LB_pinigu_studijos/Pinigu_studijos_1999_04_03.pdf;

78. Tarptautinio transporto forumo (International transport forum) ataskaita apie saugumą keliuose, 2015 p. 14. [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 24 d.]. Prieiga per internetą: http://www.itf-oecd.org/sites/default/files/docs/15irtad_summary.pdf;
79. Nacionalinis Italijos Respublikos draudimo nuo nelaimingų atsitikimų darbe institutas (INAIL) [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 25d.] Prieiga per internetą: <https://www.inail.it/cs/internet/home.html>;
80. Prancūzijos Respublikos valstybinio darbuotojų sveikatos draudimo profesinės rizikos departamentas. (CNAMTS-DRP) [interaktyvus; žiūrėta 2017 m. vasario 25 d.] Prieiga per internetą: <http://www.risquesprofessionnels.ameli.fr/>;
81. Valstybinė darbo inspekcija. [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-22]. Prieiga per internetą: http://www.vdi.lt/Forms/TekstasNA.aspx?NA_ID=853;
82. Valstybinė darbo inspekcija. Ataskaita apie darbuotojų saugos ir sveikatos būklę bei darbo įstatymo vykdymą Lietuvos Respublikos įmonėse, įstaigose ir organizacijose 2009-2015 metais [interaktyvus]. [žiūrėta 2017-02-22]. Prieiga per internetą: <http://www.vdi.lt/PdfUploads/Ataskaita2015.pdf>;
83. VILPŠAUSKAS. R. *Lietuvos integracija į Europos Sąjungą: poveikis ekonominei politikai ir reguliavimui*. [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. sausio 23 d.]. Prieiga per internetą: http://www.elibrary.lt/resursai/DB/LB/LB_pinigu_studijos/Pinigu_studijos_1999_04_03.pdf;
84. WALTERS D. An International Comparison of Occupational Disease and Injury Compensation Schemes 2007. [interaktyvus] [žiūrėta 2017 m. vasario 23 d.] Prieiga per internetą: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/330347/InternationalComparisonsReport.pdf;

Santrauka

Bendras nelaimingų atsitikimų darbe skaičius Lietuvos Respublikoje didėja, o mirtinų nelaimingų atsitikimų darbe skaičius tenkantis vienam šimtui tūkstančių gyventojų Lietuvoje yra vienas didžiausių tarp Europos Sąjungos valstybių. Tam turi įtakos teisinis reglamentavimas, nelaimingo atsitikimo darbe ir nelaimingo atsitikimo pakeliui į darbą apibrėžtys, darbo sąlygos, taip pat tam tikri praktiniai aspektai. Dėl šių priežasčių, darbe yra analizuojamas Lietuvos Respublikos teisinis reglamentavimas, atskleidžiamos nelaimingų atsitikimų darbe teorinės ir praktinės problemos. Pirmoje dalyje buvo nagrinėjama nelaimingo atsitikimo darbe samprata bei analizuojama kaip ji kito istoriškai. Darbe buvo analizuota ne tik kaip kito nelaimingo atsitikimo darbe apibrėžtys, tačiau buvo pateikiamos konkrečios apibrėžčių keitimo priežastys, išryškunami kritiniai aspektai. Antra dalis buvo skirta nelaimingų atsitikimų darbe rūšims, pateikiant įvairias klasifikacijas bei analizuojant kuo ir kodėl nelaimingų atsitikimų darbe skirstymas į tam tikras rūšis yra reikšmingas. Trečioje dalyje buvo analizuojamas nelaimingų atsitikimų darbe pripažinimas draudžiamaisiais įvykiais, atskleidžiami probleminiai šios procedūros aspektai, išryškinama nelaimingų atsitikimų darbe tyrimo ir nelaimingų atsitikimų darbe pripažinimo draudžiamaisiais įvykiais sąsaja. Tam tikrais aspektais darbe buvo lyginamas Lietuvos Respublikos ir Prancūzijos Respublikos bei Australijos Sandraugos reguliavimas, siekiant atskleisti Lietuvos Respublikos teisinio reglamentavimo problemas arba išryškinti gerąją praktiką konkrečių aspektų kontekstu.

Summary

Accidents at work: theory, practise, problems

Number of accidents at work is progressively increasing in Republic of Lithuania recently and number of fatal accidents in Lithuania is one of the biggest among the European Union countries. Such prevalence is determined by work conditions, legal regulation, coverage of legal concept of accident work and commuting accident, it is also influenced by some practical aspects. Seeing that, the major aim of thesis is to analyse legal regulation of accidents at work in Republic of Lithuania, therefore practical and theoretical problems are disclosed. In the first part of thesis conception of accident at work and development of accident at work definitions is analysed. First part of thesis also reveals purposes of changing the legal acts definitions of accidents at work, exposing the positive and negative aspects of each definition, also exposing problems of practical use of these definitions. Second part of thesis is meant for analysing classifications of accidents at work, revealing the significance of each classification. In the third part of thesis compensation of accidents at work is considered. This part of thesis reveals connection between investigation of accidents at work and compensation of accidents at work, also practical and theoretical problems are disclosed. A comparison of legal regulation of accidents at work in Republic of Lithuania with French Republic and Commonwealth of Australia is submitted, comparing certain aspects in order to reveal problems or good practise of regulation in Republic of Lithuania.